

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
TEOLOĢIJAS FAKULTĀTE
RELIGIJAS UN ĒTIKAS SKOLOTĀJA PROFESIONĀLĀ
STUDIJU PROGRAMMA

**MŪZIKAS IZMANTOŠANA KRISTĪGĀS
MĀCĪBAS STUNDĀS 1.- 3.KLASĒ .**

DIPLOMDARBS

Autors : **Dace Berzinska**

Stud. apl. db 06050

Darba vadītājs: Paed.Mag. Laima Geikina

RĪGA 2007

Kopsavilkums

Darba tēma: Mūzikas izmantošana kristīgās mācības stundās 1.-3.klasē. Pētījuma mērķis bija izpētīt un atklāt kā labāk izmantot mūziku kristīgās mācības stundās. Pētījuma objekts- mācību process kristīgā mācībā. Pētījuma priekšmets: mūzikas emocionālā uztvere, izvirzot hipotēzi: mūzikas iekļaušana kristīgās mācības stundās bagātina emocionālo uztveri.

Atslēgas vārdi: MŪZIKA, MŪZIKAS UZTVERE, KRISTĪGĀ MĀCĪBA, EMOCIONĀLĀ BAGĀTINĀŠANĀS. Apkopoti pētījumi, kas veicina mūzikas izmantošanu kristīgās mācības stundās, emocionālās bagātināšanās iespējas skolēniem un skolotājiem. Pētījumu var izmantot kristīgās mācības skolotāji, kuri strādā pie kristīgās mācības stundu gatavošanas, to procesa radošai pilnveidei, izmantojot mūziku. Izstrādāts ieteikums muzikālā materiāla atlasei.

Summary

Theme of the paper: Usage of Music in the Christian Lessons in the 1 to 3 class. Research objective was to investigate and detect the best way how to use music in the Christian Lessons for in 1 to 3 class. Research object: learning process in the Christian Lesson. Research subject: Emotional perception of music. Hypotheses: integration of music into the Christian Lesson contributes to emotional growth and perception.

Keywords: Music, History of Music, Music perception, Christian Lesson, emotional growth. Researches contributing to usage of music in the Christian Lessons, methods of emotional growth for pupil and for teachers are summarised. Teachers of Christian Lessons can use the paper to prepare the lessons, integrating music elements. Suggestions for selection of musical material are elaborated.

SATURS

Ievads.....	5
1. Mūzikas izmantošanas mācību procesā nosacījumi.....	8
1.1. Pedagoģiskie, psiholoģiskie, socioloģiskie nosacījumi.....	8
1.2. Mūzikas uztvere sākumskolas skolēnu vecumposmā.....	15
2. Mūzikas izmantošana kristīgajā mācībā.....	22
2.1. Saistība ar kristīgās mācības apguvi.....	22
2.2. Skolēnu mūzikas emocionālās uztveres izpēte.....	39
2.3. Ieteikumi skolotājiem.	46
Secinājumi.	52
Izmantotā literatūra un avoti.....	54

levads

Jebkuras kultūras pamatā ir kāds noteikts pasaules uzskats, kas palīdz izprast apkārtējo pasauli un dzīvot tajā. Eiropas civilizācijas garīgie aspekti sakņojas kristietībā un antīkajā kultūrā. Balstoties uz kristīgo mācību, iespējams likt stipru pamatu dzīvei, attīstīt garīgās un intelektuālās spējas.

Dziesma un mūzika ir svarīgas kristīgajā dzīvē, tās lietotas jau kristīgās Baznīcas pirmsākumos. Bībelē pieminēta mūzika, muzikanti un mūzikas instrumenti. Tajā ir vesela reliģisko dziesmu grāmata – Psalmi. Ar taures skaņām iezīmēja svētku sākumu un aicināja kopā ļaudis. Uzvaras tika atzīmētas ar dziedāšanu. Ķēniņš Dāvids bija lielisks mūziķis, būdams vēl zēns spēlēja kokles.¹ Mūzika, kas notiek laikā, to pārvar un atrod ceļu uz mūžīgo. Mūzika izceļas starp mākslas veidiem ar savu maksimālo emocionalitāti, tās iedarbība uz dvēseles stāvokli ir vistiešākā, pēc vārda, bet mūzika nemazina vārdu nozīmību. Mēs saprotam valodu tik daudz, cik tajā dzīvojam. Tad runājam par mūziku- arī tā ir valoda, kurā dzīvojot mēs to saprotam un vēlamies to darīt zināmu arī nākošām paaudzēm. Domājot par pagātņi no tagadnes viedokļa, notiek pasaulredzējumu horizontu mijiedarbība, tagadnes un pagātnes dialogs kā smalkas vibrācijas, kas harmonizē. Un laiks ir tas, kas palīdz atklāties patiesām nozīmēm. Tā ir cilvēces pieredzes tālāknodošanas forma un tajā izpaužas paaudžu pieredze.

Vispārīzglītojošā skolā mūzika ietilpst zinību kompleksā, kas nodrošina skolēnu vispārējo attīstību, tā dod mūzikas pamatzglītību.² Ņemot vērā kā mūzika ir iekļāvusies skolu mācību procesā un kā situācija gadiem ejot mainījies – samazināts mūzikas stundu skaits, ne visās skolās ir kora stundas, ja vien skolai nav mūzikas novirziens. Pasaulē dominē ekonomika un materiālie principi, arī bērni vairāk tiek

¹ Bečelore M., Atverot Bībeli, Izdevniecība Zvaigzne ABC, Latvijas Bībeles biedrība, 1997, 81.-88.lpp.

² Izglītības un satura eksaminācijas centrs. *Pamatizglītības mācību priekšmetu standarti*. Kristīgā mācība. [tiešsaiste] b.g. [skatīts 2007.gada maijā]. Pieejams internetā: <http://isec.gov.lv/pedagogiem/standarti/new/pamatskol/standarti>

aicināti apgūt eksaktās zinātnes, kas pamatojas uz matemātiku. Tas nenozīmē šo mācību nozīmes nenovērtēšanu. Ņemot vērā šo atskārsmi, radās jautājums, kāpēc mūzika arī kristīgās mācības stundās tiek izmantota tik reti? Kādēļ radusies tāda situācija, ka apzināti tiek samazināta mūzikas iekļaušana? Baznīcas liturģijā³ mūzikai ir nozīmīga loma kā pamīšus runātā un dziedātā dievkalpojumā. Liturģija ir gan laika gaitā izveidojusies vēsturiska parādība, gan arī pārlaicīgs lielums, kas Kristus klātbūtnes svinēšanā vieno Baznīcu visos laikos.⁴

Mācot kristīgo mācību šī jautājuma izpēte ir kļuvusi aktuāla, jo Latvijā ir nepietiekams literatūras nodrošinājums, kas atklātu, kā attīstīt mūzikas uztveri kristīgās mācības stundās, jo skatu punkts, uz kuru raugāties lai veiktu mūzikas materiāla atlasī atšķiras no tā, kas paredzēts mūzikas stundās. Problēmas nepietiekošā izpēte noteica pētījuma temata izvēli, lai rastu risinājumu.

Pētījuma mērķis: Izpētīt un atklāt kā labāk izmantot mūziku kristīgās mācības stundās 1.-3.klasē.

Hipotēze: Mūzikas iekļaušana kristīgās mācības stundās bagātina emocionālo uztveri.

Pētījuma objekts: Mācību process kristīgā mācībā.

Pētījuma priekšmets: Mūzikas emocionālā uztvere.

Pētījuma uzdevumi: 1. Izpētīt un atklāt mūzikas emocionālās uztveres būtību, tās galvenos elementus pedagoģijā, mūzikas psiholoģijā, teoloģijā.
2. Izstrādāt ieteikumus muzikālā materiāla atlasē kristīgās mācības stundām 1.-3.klasei, lai bagātinātu skolēnu emocionālo uztveri.

Pētījuma metodes: Teorētiskās izpētes metodes, literatūras analīze..

Empīriskās izpētes metodes- novērošana, aptauja.

Darba saturs ir izstrādāts tā, lai izpētītu, cik būtiski iekļaut mūziku kristīgās mācības stundu mācību procesā. Darbam ir ievads, 2 nodaļas un 5 apakšnodaļas, secinājumi un izmantotā literatūra un avoti. Divas nodaļas ar apakšnodaļām veido noslēguma darba pamatdaļu, kurā ietverta problēmas teorētiska analīze un empīriskais pētījums. Noslēgumā secinājumi, kas izriet darba gaitas noslēgumā.

³ Trūps H., Katoļu Baznīcas vēsture, Rīga, Avots, 1992, 335.lpp.

⁴ Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas Gadagrāmata 1998, Izdevniecība, Svētdienas Rīts, Kolms V., Ko varam mācīties no latviešu pirmajām luteriskajām dievkalpojuma kārtībām, 219.-224.lpp.

1.nodaļā- Mūzikas izmantošanas mācību procesā nosacījumi : tiks skatīti pedagoģiskie, psiholoģiskie, socioloģiskie nosacījumi; kā arī tiks raksturota mūzikas uztvere sākumskolas skolēnu vecumposmā.

2.nodaļā- Mūzikas izmantošana kristīgajā mācībā. Tiks atspoguļota mūzikas saistība ar kristīgo mācību. Veicot empīrisko pētījumu ar mērķi: konstatēt skolēnu emocionālo attieksmi pret mūziku. Ar uzdevumiem:

- 1.novērot neverbālās reakcijas mūzikas uztveres procesā,
- 2.uzzināt bērnu domas par dzirdēto vai dziedāto mūziku,
3. apkopot pētījuma rezultātus, izveidot ieteicamo muzikālo materiālu sarakstu.

Pētījuma bāze: Sākumskola Rīgā.

Bērnu vecums: 7-9 gadi.

Bērnu skaits: 23 bērni.

Pētījuma procedūras laiks: no 2006.gada 29.septembra līdz 2006.gada 17.decembrim.

Pētījuma procedūras apraksts un rezultāti tiek aprakstīti apakšnodaļā – skolēnu mūzikas uztveres emocionālās atsaucības līmeņu izpēte. Tiek sagatavoti ieteikumi skolotājiem muzikālā materiāla izmantošanai kristīgās mācības stundās.

1. Mūzikas izmantošanas mācību procesā nosacījumi:

1.1. Pedagoģiskie, psiholoģiskie, socioloģiskie nosacījumi.

Sākumskolas vecuma bērnu attīstību nodrošina atbilstoši veidots pedagoģiskais process. Šo procesu ietekmē dažādas zinātnes, ar kurām pedagoģijas zinātne atrodas nosacītā vienībā. Līdzīgi kā pedagoģija vienībā ar mūzikas mākslu veido mūzikas pedagoģiju. Mūzikas pedagoģija praktiskajā darbībā izpaužas kā pedagoģiskā un mākslinieciskā procesa nedalāma vienība.⁵ Tomēr, lai izprastu mūzikas pedagoģijas sakarus ar citām cilvēku darbības jomām, jāprecizē mūzikas pedagoģijas statuss. Lai to noteiktu, jāņem vērā, ka mūzikas pedagoģiju var apskatīt gan kā praktisku darbību, gan kā teorētisku zinātni. Mūzikas mācību didaktika ir viena no mūzikas pedagoģijas sastāvdaļām. Tas attiecas arī uz kristīgās mācības stundās izmantojamā muzikālā materiāla atlasu un pielietojumu. Svarīgi, lai sākumskolas vecuma bērni tiktu iepazīstināti ar klasiskās mūzikas klausīšanos, kuru viņi var saprast un izjust. Ja skolotājs bērna darbību sekmē, tad šī izjūta bērnam rodas. Mūzikas uztvere galvenokārt balstās uz sajūtām. Tās veidojas no maņu orgāniem kā sensorā uztvere. Mūzikas uztvere lielākoties saistīta ar dzirdi. Mēs varam runāt par skaņu augstumu sajūtu. No dažāda augstuma skaņām veidojas melodija. Iedziļinājušies melodijā, mēs parasti runājam nevis par melodijas sajūtu, bet par melodijas izjūtu (izjūta – spēja emocionāli uztvert, novērtēt). Ļoti svarīgi apzināties, ka mūzikas pedagoģijas process nesākas skolā. Tas sākas jau ģimenes dzīvē. Mūzikas psiholoģija V.Petrušins⁶ piebilst, ka skolotājam jārada labvēlīgi apstākļi mācību procesam. Citi darbības veidi un citas zinātnes mācību procesā ienāk tieši – caur mūzikas mākslu. Kā ,piemēram, mūzikas klausīšanās kristīgās mācības stundās, atlasot muzikālo materiālu atbilstoši mācību programmas un konkrētās mācību stundas saturam.⁷

Kā dažādu zinātņu kopīgas darbības piemēru var minēt plaši pētīto jautājumu par pedagoģijas un psiholoģijas ietekmi uz cilvēku, kā rezultātā radusies zinātnes nozare

⁵ Zariņš D. Mūzikas pedagoģijas pamati, Izdevniecība RAKA, 2003, 3. lpp.

⁶ Петрушин В.И. Музыкальная психология/Учеб. пособие для студентов и преподавателей. - Москва Гуманитарный изд. центр ВЛАХОС, 1997 ю- 384 с.

⁷ Turpat, 384. c

pedagoģiskā psiholoģija. Mūzikas psiholoģija⁸ pēta cilvēka muzikālās darbības psihisko procesu likumsakarības, kā arī to ietekmi uz mūzikas valodas uzbūvi, uz mūzikas izteiksmes līdzekļu veidošanos un evolūciju un to funkcionēšanas īpatnībām. Mūzikas psiholoģija darbojas kā muzikoloģijas palīgzinātne, taču tā cieši saistīta arī ar vispārējo psiholoģiju, psihofizioloģiju, akustiku, psiholingvistiku, pedagoģiju un citām zinātņu nozarēm. Mūzikas psiholoģija pamatojas uz filozofisko antropoloģiju, socioloģijas metodēm, dabaszinātnēm un eksaktajām zinātnēm, kā arī uz mūzikas pedagoģiju un mūzikas apmācības sistēmām. Zinātniskā un praktiskā nozīmē visvairāk izstrādātā un perspektīvā ir tieši muzikāli pedagoģiskā psiholoģija, muzikālās uztveres, muzikālās daiļrades, kā arī muzikālās atskaņotājmākslas psiholoģija, kas ietver arī būtiskos interpretācijas jautājumus.⁹

Mūzikas pedagoģijā dažādo zinātņu mijiedarbība vēl plašāka. Lai to izprastu, svarīgi minēt psihologa S.L.Rubinšteina¹⁰ uzskatus par bērna psiholoģiskās attīstības un pedagoģiskā procesa iekšējo vienotību.

Psiholoģija ir bērna psihes attīstības likumsakarības, savukārt pedagoģiskais process rada psihiskās attīstības nosacījumus. Pedagoģija ir mācību un audzināšanas specifiskās likumsakarības, bet bērna psihiskās īpatnības dažādās vecuma pakāpēs veido attīstības nosacījumus. S.L.Rubinšteins¹¹ uzskata, ka vienai no šīm zinātnēm ir priekšmets, otrai veido nosacījumus. Izvirzot par priekšmetu pedagoģiskās likumsakarības, kā nosacījumi jāievēro filozofijas, socioloģijas, psiholoģijas, fizioloģijas, anatomijas un citu zinātņu izvirzītās likumsakarības.¹²

Arī pētot mūzikas pedagoģijas likumsakarības, šīs problēmas var apskatīt no dažādām pozīcijām. Pētot pedagoģijas un mūzikas iedarbību – priekšmets būs pedagoģiskās likumsakarības, bet nosacījumi – vide, kurās šīs likumsakarības darbosies mūzika kristīgās mācības stundās. Tāpēc arī mūzikas pedagoģiju nevar norobežot no citām nozarēm. Visciešāk tā saistīta ar psiholoģiju, filozofiju, fizioloģiju, anatomiju un socioloģiju, kā arī citām zinātnēm. Mūzikas socioloģija [fr. sociologie < lat .societas

⁸ Zariņš D., Mūzikas Pedagoģijas pamati, Izdevniecība RAKA, 2003. 25.lpp.

⁹ Zariņš D., Mūzikas pedagoģijas pamati, Izdevniecība RAKA, 2003. 25.lpp.

¹⁰ Zariņš D., Mūzikas Pedagoģijas pamati, Izdevniecība RAKA, 2003. 24.lpp.

¹¹ Zariņš D., Mūzikas pedagoģijas pamati, Izdevniecība RAKA, 2003. 24.lpp.

¹² Turpat, 24.lpp.

sabiedrība + gr. logos mācība]¹³. Tā pēta mākslinieciskās gaumes veidošanās mehānismus, lai atrisinātu praktiskos estētiskās audzināšanas uzdevumus.¹⁴

Ja mēs apskatām mūzikas pedagoģijas saites ar psiholoģiju, tad jānoskaidro, ko mēs no psiholoģijas gribam piesaistīt mūzikas pedagoģijai. Tās, iespējams būs dažādas psihiskas likumsakarības, kas var ietekmēt pedagoģisko procesu. Tādu sakarību būs daudz: personība un radoša darbība, izziņas procesi un individuālās īpatnības, komunikācijas un saskarsmes procesi. Šiem jautājumiem ir arī pedagoģiskais aspekts, bet bez psiholoģijas tie nav risināmi. Jāņem vērā konkrētā sākumskolas bērnu vecuma psiholoģiskās īpatnības, kādas tās ir 1.–3.klašu skolēniem vispārizglītojošajās skolās.¹⁵

Vecumposma attīstība: vecumposmā no pieciem līdz desmit gadiem, zēni un meitenes aug apmēram vienādā ātrumā. Meitenēm ir neliela tendence būt smagākām. Zēni mēdz būt muskuļotāki. Bērna attīstība un kustības: Sākumskolas vecumā bērna kustību koordinācija sasniedz pieauguša cilvēka līmeni. Ja ir vēlēšanās un iespējas, bērns var iesaistīties gandrīz visos sporta veidos un nodarbībās. Roku veiklība: bērnam ir ciešs pirkstu satvēriens, un pamazām viņa prasme likt lietā papīru un krāsu zīmuļus uzlabojas. Bērns jau itin veiksmīgi iesaistās nodarbībās, kur nepieciešama pirkstu izveicība- šīs nodarbes palīdz viņam koncentrēties un attīsta pacietību un neatlaidību.¹⁶

Valoda un sazināšanās: skolas vecuma bērniem ir lieliska atmiņa un spēja uzņemt jaunu informāciju. Bērna iespējas papildina jauna iespēja formā- rakstveids. Rodas spriedumi par cilvēkiem un notikumiem, arī nepieciešamība izskaidrot kas notiek un kāpēc. Šie vērtējumi ne vienmēr būs pareizi, bet svaigu domu tur netrūks nekad. Tāpēc jānodrošina iespēja bērnam mācīties spriest, rūpīgi apsverot, kas jāzina un kam vēl nav pienācis laiks. Emocionāli sociālā attīstība: šajā dzīves periodā bērns jau apguvis labu paškontroli, iesaistījies sev tīkamās nodarbībās. Viņam ir mērķa apziņa, kas saistīta ar mācībām un citām dienas aktivitātēm. Tāpēc ar sapratni jāizturas pret atbildības nastu, kas uzticēta bērnam. Neskatoties uz straujo izaugsmi, līdz 10 gadu vecumam viņi ir vēl mazi bērni.¹⁷

¹³ Kārklīš L., Mūzikas leksikons, Rīga Zvaigzne, 1990. 181.lpp.

¹⁴ Kārklīš L., Mūzikas leksikons, Rīga Zvaigzne, 1990. 181.lpp.

¹⁵ Turpat, 181.lpp

¹⁶ Haka-Ikse K., Pārejas periodi. Jūsu Bērna Attīstība. Rīga, "Jumava", 1995. 94.lpp.

¹⁷ Haka-Ikse K., Pārejas periodi. Jūsu bērna attīstība. Rīga, "Jumava", 1995. 95.lpp.

Mūzikas pedagoģija ir saistīta ar audzēkņu darbošanos, ar dziedāšanu, ar klausīšanos. Šajā mācību stundu procesā jāreķinās ar skolēnu fiziskajām iespējām, lai darbošanos nepārspīlētu un tādejādi nekaitētu veselībai. Arī tādā jomā kā mūzikas klausīšanās, piemēram, klasiskās mūzikas klausīšanās. Vienmēr jādomā par bērna fizioloģiskajām iespējām uztvert mūziku.¹⁸ Mūzikas pedagoģijā kā galvenais rādītājs izvirzās radošā darbība.

Kā apzināt iespējamās zinātniskās darbības elementus bērnu dzīvē? Te vajadzētu ievērot divas lietas: vispārinājumu veidošanas tieksmi un bērnu darbošanās radošo raksturu. Vispārinājumi un radošā darbošanās mēdz izpausties divos veidos: zinātniskajos jēdzienos un mākslas tēlos. Bērnu radošās darbības vispārinājuma elementi vairāk saistīti ar tēlaino, mazāk ar jēdzienisko domāšanu. Bērniem augot, šīs proporcijas mainās, pieaug jēdzieniski analītiskā un vispāriņošā elementa īpatsvars. Cilvēks nepiedzimst kā mūzikas mākslas pazinējs. Iedzimta ir tikai skaņu fizioloģiskā uztvere. Mūzikas izpratne, tās pārdzīvojuma spējas un prasmes jāapgūst pakāpeniskā un sistemātiskā darbībā. Mūzikas uztveres spējas ir jāattīsta, prasmes – jāmacās. Mūzikas apguves darbība sabiedrībā parādās kā pedagoģiskais process. Jēdziens – mūzikas pedagoģiskais process izmantots, ņemot vērā, ka mūzikā eksistē arī cits jēdziens – mūzikas mākslinieciskais process.¹⁹

Mūzikas uztveres elementi sāk veidoties jau pirms bērna dzimšanas. Ilze Rusova darbā „Fizioloģisko procesu ietekme uz bērnu mūzikas uztveri”,²⁰ pētot skaņu ietekmi uz bērnu pirms viņa dzimšanas, secina: lai mūzikas uztveres process noritētu pilnvērtīgi, tā pamatā ir jābūt trim nosacījumiem – akustiskajam, fizioloģiskajam un psiholoģiskajam. Pētījuma autore pierāda, ka šie nosacījumi eksistē jau prenatālajā periodā, t.i. laikā pirms bērna dzimšanas, un konstatē, ka mūzikas apguves procesā skaņas akustiskās īpašības ierosina izmaiņas cilvēka fizioloģiskajās norisēs, veicinot vai kavējot psiholoģisko mūzikas uztveri. Skaidrs, ka mūzikas uztvere šajā periodā var notikt tikai kopā ar māti. Lai veicinātu un attīstītu vēlāko muzikālās emocionālās uztveres un

¹⁸ Markošjans A., Normālā fizioloģija, Latvijas Valsts izdevniecība, 1958. 266.-288. lpp.

¹⁹ Zariņš D., Mūzikas pedagoģijas pamati, Izdevniecība RAKA, 2003. 42. lpp.

²⁰ Rusova I., Fizioloģisko procesu ietekme uz bērnu mūzikas uztveri/ Maģistra darbs pedagoģijā. Rīga, 2000.- 55 lpp.

pārdzīvojuma veidošanos, nepieciešama skanošās vides un tās iedarbības procesa pedagoģiska plānošana.²¹

Piemēram, latviešu dziedāšanas mācības metodikā Jūlijs Rozītis²² uzskata, ka skolotāja pirmais uzdevums ir virzīt bērnu uzmanību uz dažādu skaņu iepazīšanu. Kas bērna apkārtnē skan un san, ir viņam tuvāks un saprotamāks nekā gatava mūzika. Mācību procesā J.Rozītis metodikas pamatā izvirza prasību, ka visām atziņām jābūt paša bērna iegūtām.²³ Profesore Tamāra Berkmane raksta, ka „ muzikālie dzirdes priekšstati rodas muzikālā darbībā un tie ir pārveidoti dzirdes priekšstati. Tāpēc priekšstatu veidošanai nepieciešami dzirdes iespaidi ”²⁴.Komponista Dmitrija Kabaļevska metode, kuras pamatā ir mūzikas klausīšanās, pārdomas par mūziku, balstās uz to, ka bērni jau pirms mūzikas mācībām skolā reiz ir dzirdējuši un paši dziedājuši dziesmas, klausījušies mūziku.(Kabaļevskis, 1977) ²⁵. Pirms mācībām skolā, bērniem ir reāla dzīves pieredze. Fiziologu mācība par orientēšanās beznosacījuma refleksu dod iespēju fizioloģiski pamatot visas cilvēku darbības, kas tiek apgūtas dzīves laikā, arī muzikālās darbības.²⁶

D.Kabaļevskis parasti mūziku skaidro, izmantojot divus ceļus: raksturo mūzikas tēlaino saturu un izteiksmes līdzekļus. Šai domai ir daudz plašāks diapazons – dažādu skaņu, kombināciju un sistēmu eksistence dabā un sabiedrībā var tikt izmantota kā pamats mūzikas uztverei un pārdzīvojumam. Uz šī pamata balstās mūzikas pedagoģija, mācot bērnus saklausīt skaņu dažādību, izteiksmību; iespēju izteikt cilvēku domas un jūtas. Mācību procesā skolēni apgūst prasmi apzināti analizēt skaņu plūsmu, sajūst ar skaņu palīdzību izteiktās emocijas, iedziļināties skanējumā, kuru sauc par mūziku. Tikai šīs darbības rezultātā, jūtot, ka emocionāli vai pēc skaņu analogijas ne viss izdodas tā, kā iecerēts, rodas motivācija mācīties un bērns ar prieku dodas uz skolu. Pamatprocess veido augšupejošu spirāli, kas caurvij divas darbības zonas– sabiedrisko un mācību, šis process ir bezgalīgs. Ja bērnam jau ir muzikāli priekšstati, percepcijas vietā var stāties

²¹ Rusova I.,Fizioloģisko procesu ietekme uz bērnu mūzikas uztveri.Maģistra darbs pedagoģijā. Rīga, 2000.-55.lpp.

²² Rozītis J.,Dziedāšanas mācības metodika.- Rīga, 1929.- 136.lpp.

²³ Jākobsons I., Dziedāšanas mācīšanas metodiķu atziņas.,Rīga, Zvaigzne,1974.-128.lpp.

²⁴ Беркман Т.Л. Индивидуальное обучение музыке .- Москва.Просвещение.1964ю- 220 с.

²⁵ Кабалевский Дм. Основные принципы и методы экспериментальной программы по музыке для общеобразовательной школы.Сборник .Ред.сост.Л.Баренбойм .Москва .Сов.композиторов .1977.- 67с.

²⁶ Turpat,67 с

atdarināšana. Mūzikas psiholoģijā V.Petrušins²⁷ apraksta, ka pedagoģiskajā darbībā svarīgs ir darbības process, svarīga ir procesa virzība. Nepieciešams ņemt vērā dažādus aspektus – gan ārējo (sabiedrisko) un iekšējo (izpratnes).²⁸

Bet kāpēc jāmacās mūzika vispārīgās izglītības sistēmā? Kāpēc jāpapildina kristīgās mācības stundas, izmantojot arī klasiskās mūzikas klausīšanos?

Vispārīgās muzikālās audzināšanas mērķis²⁹ ir cilvēka garīga un fiziska pilnveidošana, tostarp arī iedarbošanās uz tiem jaunā cilvēka personības veidošanās aspektiem, kuri pieejami galvenokārt mūzikas pārdzīvojuma spēkam. Tas izpaužas emocionālo izjūtu daudzveidībā, ko cilvēce veidojusi gadu simteņiem, mūzikas izpratnes intelektuālo elementu aktivizēšanā, mākslas tēlu uztverē. Tādā veidā mūzika kļūst par dažādu dzīves parādību modeli humānajā un humanitārajā jomā: šī ievirze atspoguļo mūzikas un citu mākslu un kultūras dzīves nozaru vidū, kā arī cilvēku savstarpējās attiecības šajā procesā. Mūzika labvēlīgi ietekmē bērnu attīstību dažādās jomās. Bagātinās emocionalitāte, pilnveidojas racionālā domāšana, attīstās atmiņa, uztvere, intelektuālās spējas, garīgā dzīve ne tikai saistībā ar mūziku. Mūzika iedarbojas uz cilvēku kopumā. Viena no īpašībām, kas raksturo personību, ir daudzpusīgā dzīves uztvere. Mūzikas māksla var pilnveidot cilvēka personību, tātad arī skolēna personību. Tā kļūs bagātāka. Mūzika rāda nevis precīzus vēsturiskus faktus, bet gan cilvēku emocijas, pārdzīvojumus, noskaņojumu. Tādejādi mūzika būtiski papildina priekšstatus par cilvēces vēsturi, attīstību, pozitīvajām un negatīvajām tendencēm. Mūzikas uztveres pieredze un zināšanas par to dod iespēju pārdzīvot mūzikā ietvertās emocijas. Tās parāda bērna attieksmi pret apkārtējās vides parādībām. Tāpat iespējams raksturot attieksmi pret pašu mūziku, ko bieži dara jau mazi bērni: tā ir „ priecīga „ vai „ bēdīga „ mūzika.³⁰

Ar mūzikas uztveres pieredzes un zināšanu paplašināšanos, bagātinās arī emocionālo pārdzīvojumu izjūtas un apzināšanās. Mūzika cilvēks uztver tādus noskaņojumus kā – domīgs, skumjš, traģisks, mierīgs, līdzsvarots, uzbudināts, kaislīgs, liksms, jautrs, gaviļējošs u.t.t. Skaņdarbos ietvertajām emocijām ir bezgala daudzas nianšes, ka tās vārdos nav iespējams izteikt. Uzdevums ir tikai katram cilvēkam sevi sagatavot tā, lai šo

²⁷ Zariņš D., Mūzikas pedagoģijas pamati, Izdevniecība RAKA, 2003. 14.lpp.

²⁸ Turpat, 14.lpp.

²⁹ Valsts pamatizglītības Standarts, Rīga, izdevniecība Lielvārds, 1999.

³⁰ Krasinska L., Mācīsimies uztvert mūziku. Rīga, Zvaigzne, 1979, 5-8.lpp.

emocionālo daudzveidību varētu uztvert. Mūzikas valodā ir arī loģiski uztverami elementi. Muzikālo dramaturģiju bieži veido vesels konkrēti izprotamu tēlu tīkls. Dzīves parādību risināšana konkrētu tēlu sistēmā rada mūzikas valodas racionālu struktūru. Mūzika eksistē trīs veidu vienotībā, tā ir sacerēšana, atskaņošana, klausīšanās.³¹

Mūzikas saturu varam skaidrot kā māksliniecisko tēlu sistēmu. Tēli atspoguļo visdažādākās noskaņas, pārdzīvojumus, emocijas, jūtas, garīgās dzīves elementus. Mākslinieciskajā procesā mūzika bieži ir apvienojumā ar dzeju, drāmu. Apvienojumā ar mūziku dažādu mākslas veidu saturs ietekmē, papildina viens otru, veidojot jaunu, integrētu saturu. Mūzikas saturu nevar izteikt vārdos, var tikai mēģināt raisīt klausītājā atbilstošas asociācijas, paskaidrot atsevišķus elementus. Tāpēc nevar dziesmas saturu izskaidrot ar dzeju, kas ir tās pamatā, kaut gan tai ir sava tēlainība. Vienus un tos pašus pārdzīvojumus un jūtas katrs mākslas veids izteic ar saviem līdzekļiem, atklājot otram mākslai nepieejamas nianšes un veidojot bagātāku cilvēka uztveri. Rodas sintētisks mākslas veids. Lai uztvertu un saprastu mūziku, nepieciešams iepazīties ar tā laikmeta notikumiem un problēmām. Šim viedoklim piekrīt arī mūzikas psiholoģija, piebilstot, ka mūzikas uztverē nepieciešama aktīva klausītāju līdzdalība.³² Tāpat kā komponists un izpildītājs, arī klausītājs skaņdarba saturā iekļauj savu pieredzi, uzskatus un pārdzīvojumus. Bērnām ar mūziku ir jāsaskaras pēc iespējas agrāk. Mūzikas skaņas ietekmē bērnu, sekmē viņa emocionālo uztveri. Mūsdienās, kad galveno lomu ieņem skaņu ieraksti, jāmeklē arī veids kā kopīgā dziedāšana, kas ir aktīva darbība, kurā bērni iekļaujas un viņu prasmes nepārtraukti pilnveidojas. Konkrētais mācību darbs skolā 1. – 3.klasei, kristīgās mācības stundās nevar notikt, nerēķinoties ar skolēnu vecumu, attīstības līmeni, zināšanām un nepieciešamību rast iespēju, veidojot mācību stundu gaitu tā, lai sekmētu skolēnu radošo domāšanu, uztveri un emocionālo bagātināšanos. Jāņem vērā bērnu vecuma īpatnības. Sākumskolas bērni neorientējas uz precīzu rezultātu, kuru jau iepriekš visos sīkumos izdomājuši. Svarīgāks par rezultātu ir process. Ko bērni sajūt dzīvē, to viņi var sajūst arī mūzikā. No tā izriet sekojoši secinājumi.

Skolotājam jāprot atrast praktiskajā darbā izmantojamās pedagoģiskās un muzikālās idejas, arīdzan jāpārzina pedagoģijas un psiholoģijas zinātne. Mūzikas

³¹ Turpat 5.- 8.lpp.

³² Zariņš D., Mūzikas pedagoģijas pamati, Izdevniecība RAKA, 2003. 59.lpp.

pedagoģija izmanto vispārīgās pedagoģijas un psiholoģijas likumsakarības. Skolotājam veidojot mācību stundas saturu, analizējot šo situāciju no mācību procesa veidošanas puses, redzam, ka skolotājam nepārtraukti jāskatās divi elementi skolēnu vecums, viņu uztveres un zināšanu līmenis. Jaunākā skolas vecuma bērni labprāt izmanto dažādu parādību attēlojošo raksturu. Svarīgi apzināties, ka attēlojošo raksturu bērni panāk, izjutot skaņu izteiksmību.

1.2. Mūzikas uztvere sākumskolas skolēnu vecumposmā.

Jaunāko klašu skolēniem raksturīga: paaugstināta estētiskās un mākslinieciskās darbības tieksme; iespaidīgums; emocionalitāte; uztveres iztēle. Pasaules uztvere ir viena no galvenajiem noteikumiem mākslinieciskās uztveres tipa veidošanā. Jaunāko klašu skolēnu īpašs jūtīgums pret dažādiem mākslas veidiem ir priekšnoteikums estētisko spēju veidošanā. Jaunāko klašu audzēkņu tiešums un sensorā atklātība ir estētisko spēju attīstības priekšnoteikums. Iztēle un mākslinieciskā domāšana, paaugstinātā emocionalitāte bieži stimulē bērna attīstību.

Mūzika ir neizsmeļams avots, kas pauž patiesas domas un pārdzīvojumus, ietekmē klausītāja apziņu, rada spēcīgas jūtas, organizē gribu darboties, tai ir liela nozīme estētiskajā audzināšanā, personības harmonizēšanā.

Uztvere sākas no sajūtām, tāpēc skolēnam jāveicina sensorikas attīstība, kas sekmē kvalitatīvas izmaiņas psihisko procesu saturā un struktūrā. Tas rada nepieciešamus priekšnoteikumus domāšanas attīstībai un iekļauj procesā trīs mūzikas uztveres posmus.³³

Katram uztveres posmam ir savas raksturīgās mūzikas uztveres iezīmes:

1. posms – vispārīga mūzikas uztvere.

Pirmais posms balstās uz emocionālu reakciju, jo tā laikā tiek klausīta mūzika.

Nediferencēta mūzikas uztvere.

³³ Mackēviča L., Izaakas I. Teorijas skaidrojums, Liepāja, 1998. 53. lpp.

2. posms – diferencēta mūzikas uztvere.

Otrais posms saistās ar bērna vispārējo muzikalitāti – atmiņu, dzirdi.

Diferencēta mūzikas uztvere.

3. posms – aktīva mūzikas uztvere.

Atkārtošana (klausīšanās , dziedāšana).

Skolēns ne tikai klausās, bet arī uztver.Un dara to aktīvi.³⁴

Mūzikas uztvere ir mērķtiecīgi jāveido, ņemot vērā sākumskolas bērnu vecumposma īpatnības. Mūzikas klausīšanās pamatā ir mūzikas uztveres metodika. Muzikālā audzināšana ietver sevī vēl arī citus nodarbību veidus – dziedāšanu, dzirdes attīstīšanu, zināšanu apguvi. Prasme uztvert mūziku neattīstās stihiski, tā jāattīsta sistemātiskās nodarbībās. Tā tas ir ar muzikālās audzināšanas mācību procesu vispārīzglītojošās skolas, sākumskolas mūzikas stundās. Bet mūziku nebūtu jāierāmē tikai šaurai izpausmei, kas ir dažas stundas nedēļā mūzikā. Mūzika palīdz apgūt zināšanas, kopības sajūtu arī kristīgās mācības stundās. Arī skatu punkts kā veikt šo dziedāšanas procesu un muzikālā materiāla atlasī, atšķiras no tā devuma, ko skolēniem sniedz mūzikas stundas. Bērni mācās izjust mūzikas milzīgo iedarbības spēku, mācās dziļi tvert mūziku, saistībā ar kristīgo mācību. Liela nozīme ir mūzikas skanējumam, kas saucas mūzikas klausīšanās. Ļoti augstu vērtējot dziedāšanas nozīmi mācību procesa gaitā, aizvien lielāka nozīme jāpiešķir šīm mācību metodēm, kas izraisa skolēnu aktivitāti. Šo nodarbību metodika ir samērā jauna, taču pedagogu praksē tiek sasniegti vēlami rezultāti, jo mūzikas specifika vienmēr paliek viena un tā pati.

Kognitīvā neirozinātnē visvairāk uzmanības vērsts uz mācīšanos, zināšanām, atmiņu, motivāciju un kognitīvo attīstību. Tādēļ svarīgi, lai izglītības speciālisti iedziļinātos kognitīvajā neirozinātnē un celtu savu kvalifikāciju. Kognitīvās neirozinātnes atziņas ļautu sekmīgāk veidot zinātniski pamatotu mācību procesu. Svarīgs ir jautājums: kādas izglītības metodes ir vislabākās skolēnu kognitīvās, emocionālās un morālās attīstības veicināšanai, lai sagatavotu viņus dzīvei. Arvien noteiktāk izskan

³⁴ Turpat, 53.lpp.

viedoklis, ka galvenās prasības skolēniem ir- iemācīties prasmes mācīšanās mākslā, attīstot jaunas prasmes. Attīstīt tādu prasmi kā emocionālā elastība.³⁵

Vēl nesen pastāvēja uzskats, ka izglītība nevar gūt tiešu labumu no neirozinātnes, jo pirmā nespēj vispārināt neitrālo funkciju pētījumu rezultātus saistībā ar bērnu kognitīvo darbību un mācīšanos. Ieteikumi mācību programmas veidošanai ir solis no paplašināšanas un dziļumu, jo pārsātinātā ar apjomu programmā nav laika un iespēju iedziļināties. Tas apgrūtina skolēnu mācīšanās procesu. Ar kontekstu saistīta mācīšanās, ņemot vērā arī mūzikas aptverošo ietekmi uz skolēnu, mācīšanās ir sekmīga tādēļ, ka tiek pastiprinātas asociētās neironu ķēdes. Skolotājiem ir labi zināms, ka skaidri mācīšanās mērķi ir jāizvirza katrā mācību posmā.³⁶

Domājot par šo sarežģīto procesu, kas skar skolotāju un skolēnu izaugsmi mācību procesa gaitā, rodas jautājums kāds varētu būt kristīgās mācības skolotāja portrets nākotnē? Kristīgo pedagogu aprindas nereti ļoti argumentēti aizstāv viedokli, kas izglītības process nav tikai zināšanu un prasmju apgūšana un tikai kognitīvu pasaules izpratnes modeļu konstruēšana. Saskaņā ar šo viedokli izglītība pēc būtības drīzāk ir mācīšanās pareizi izturēties pret visu radīto pasauli un tajā dzīvojošajiem cilvēkiem.³⁷ Tas nozīmē, ka izglītības procesa centrā tiek izvirzīta skolēna personības attīstība.

I.Nelsone uzskata, mūzikas uztvere iekļauj sevī vairākas būtiskas īpašības³⁸:

- emocionalitāte,
- viengabalainība,
- variantveidība,
- izpratne,

³⁵ Žurnāls *Skolotājs*, Nr.6.,2004.51.lpp.

³⁶ Turpat, 51.lpp.

³⁷ Teoloģija: *Teorija un prakse, mūsdienu latviešu teologu raksti.I* (Lidums G.,Reliģijas pedagoga lomas mūsdienu pasaulē,226.-227.lpp.Apgāds Zvaigzne ABC,2007.

³⁸ Nelsone,I.,Paipare M.,Mūzikas mācīšanās metodika.*Mūzikas uztvere*.Rīga:Zvaigzne,1992,68.-74.lpp.

- asociatīvisms ,
- selektivitāte jeb izvēles iespēja,
- nemainīgums,
- patstāvīgums.

Emocionalitāte raksturīga tikai cilvēkam ,pie tam katram cilvēkam tā ir atšķirīga.³⁹

Viengabalainība un tēlainība saistās ar mūzikas emocionālo uztveri kā vienotu veselumu un tikai pēc tam analīzi, ar kādiem izteiksmes līdzekļiem tas panākts, lai konkretizētu tēlainības un noskaņas raksturu. Individīda spēja vienlaicīgi, momentāli sintezēt visus komponentus tiek attīstīta, jo mūzika uztverē cilvēks piedalās aktīvi arī klausoties, ne tikai dziedot.⁴⁰

Variantveidība nosaka to, ka viens un tas pats mūzikas materiāls tiek uztverts dažādi dažādos apstākļos. Izpratne ir cieši saistīta ar domāšanu, bet asociatīvisms ir domāšanas fizioloģiskais pamats⁴¹, jo mūzika izraisa dažādas emocionālas un tēlainas asociācijas, redzes un domāšanas asociatīvo darbību un atmiņas, kas jau ir uzkrātas pieredzē. Bet izvēles iespēja jeb selektivitāte ir saistīta ar stila izpratni un muzikālo gaumi. Izvēles iespēja jeb selektivitāte ir saistīta ar izpratni, bet nemainīgums un patstāvīgums emocionālā mūzikas uztverē— balstās uz mūzikas izteiksmes līdzekļu atpazīšanu un salīdzināšanu.⁴²

Ļoti svarīga mūzikas uztveres procesā ir emocionālā atmiņa un tēlainā atmiņa. Tas sasaucas ar I. Milleres domām, skatot kopumā mūzikas uztveres emocionālo procesu, kurā ir vairāku elementu sintēze:

- elementārā skaņu signālu uztvere,
- mūzikas satura uztvere,
- mūzikas stilu uztvere,
- krāsas un mūzikas uztvere,
- uztvere un radošums,
- uztvere un jaunrades process.⁴³

³⁹ Nelsone I.,Paipare M.Mūzikas mācīšanas metodika.Mūzikas uztvere.,Rīga,Zvaigzne,1992. 68.-74.lpp.

⁴⁰ Turpat, 68.-74.lpp.

⁴¹ Markosjans A.A., Normālā fizioloģija .,Rīga,Latvijas Valsts izdevniecība,1958.265-288.lpp.

⁴² Nelsone I.,Paipare M.,Mūzikas mācīšanas metodika.,Mūzikas uztvere.,Rīga,Zvaigzne,1992.70.lpp.

⁴³ Millere I.,Mūzikas uztvere.Skolotājs.,1998.Nr.3., 34-36.lpp.

Šo daudzpusīgo procesu nosaka spēja koncentrēties un iedzīmtā un ieaudzinātā muzikālā jūtība. Mūzikas emocionālo uztveri ietekmē personības struktūras īpatnības un iepriekšējā muzikālā pieredze. Tā ir īpašs estētiskās uztveres veids, kas sevī ietver:

- spējas sadzirdēt,
- vienlaicīgi emocionāli piedzīvot mūziku,
- vienlaikus sevī izprast tās saturu.⁴⁴

Jāpiekrīt, ka atsaucība mūzikai veidojas, tikai un vienīgi bagātinoties bērna pieredzei ar to. Vēl jo vairāk, neradot skolēnam iespēju attīstīt muzikālās spējas attiecīgajā sākumskolas vecumposmā, tās var palikt neattīstītas. Bet bagātinot viņu muzikālās uztveres valodu jeb priekšstatu kopumu, arī pieaudzis, cilvēks būs emocionāli atvērts šim procesam un viņa personība turpinās bagātināties.

Izpratne par mūzikas daudzveidīgo ietekmi uz cilvēka gara un jūtu pasauli ir cieši saistīta personības izaugsmes iespējām. Māksla visos savos daudzveidīgajos veidos, žanros, stilos ir ar spēcīgām audzināšanas potencēm: kompleksā mākslas apgūšana optimizē cilvēka personības mākslinieciskās spējas, viņa fantāzijas attīstību, iztēli, intelektu, bagātina emocionāli un sekmē radošās spējas.

Mūzikas emocionālā uztvere saistīta ar daudzveidīgu domāšanas un pārdzīvojumu procesu. Mūzikas emocionālā uztvere ietver sevī muzikālo matēriju, kas ir forma un saturs, ar tai piemītošo spēku, kas tad kļūst par tālāko pārdomu priekšmetu.⁴⁵ Secinājumi, kas radušies pedagoģiskās darbības rezultātā:

1 . Sākumskolas skolēniem mūzikas uztverē raksturīgs:

- mūzikas emocionālais pārdzīvojums,
- domāšana,
- atmiņa,
- spēja radoši darboties.

Jo vairāk mūzika iedarbojas uz visām cilvēku augstākās nervu darbības instancēm, jo pilnvērtīgāki ir arī gūties mācību rezultāti.

2. Mūzikas uztveri nosaka:

- skaņdarba konteksts ar apkārtējo īstenību,

⁴⁴ Turpat, 34.-36.lpp.

⁴⁵ Nelsone I., Paipere M., Mūzikas mācīšanās metodika., Mūzikas uztvere. Rīga, Zvaigzne, 1992. 68.-74.lpp.

- ārējie un iekšējie personīgie nosacījumi,
- katra indivīda dzīves un muzikālā pieredze.

4. Sākumskolas skolēniem raksturīgas:

- paaugstināta estētiskās un mākslinieciskās darbības tieksme,
- emocionalitāte,
- iespaidi,
- uztveres iztēle,
- jūtīgums pret dažādiem mākslas veidiem.⁴⁶

Emocionāli ļoti izteiksmīga mūzika, klausoties arī bez pastarpinātām teorētiskām zināšanām un muzikālās pieredzes ir saprotama, pateicoties spēcīgam pārdzīvojumu vilnim. Tomēr šādā gadījumā mūzikas uztveres procesa pamatā ir vienīgi izteiksmīgums un emocionalitāte. Tas nozīmē, ka skaņdarba atskaņojums nogulsņējas klausītājā. Klausītāja uztvere nesniedzas līdz kompozīcijas dziļākajiem jēdzieniskajiem slāņiem. Atsevišķos gadījumos klausītāja uztvere, paliekot emocionalitātes līmenī, var vairāk vai mazāk atšķirties no autora ieceres.⁴⁷

Cik daudzveidīga ir pati dzīve, tik dažādas ir mūzikas izteiksmes iespējas, tik daudzveidīgi ir arī mūzikas tēli, kuros komponists atspoguļo dzīves visdažādākos iespaidus.

„Ja mūzika ir saistīta ar vārdu (dziesmā), tad, dabiski rodas sintēze: tēls, kuru pauž vārds, tiek izteikts ar mūzikas izteiksmes līdzekļiem ”, saka Lija Krasinska⁴⁸.

Mūzikas tēls jau ievada klausītāju tajā satura sfērā, kas atklāsies vārdos. Šis tēls dots nevis konkretizējot, bet vispārinot saturu.

Viens no svarīgākajiem un līdz ar to arī sarežģītākajiem uzdevumiem, veidojot bērnu prasmi uztvert mūziku, ir iemācīt uztvert muzikālā tēla patstāvīgo estētisko nozīmi. Bet pašu mūziku kā cilvēka jūtu, domu, centienu paudēju un nemeklēt jēdzieniskus izskaidrojumus. Rosināt skolēnu ieskatīties mūzikas bagātību krātuvē, kas

⁴⁶ Zilgalve M., Mūzikas estētiskās sapratnes veidošanās izziņas kontekstā/Promocijas darba kopsavilkums. Rīga, 1997. 53. lpp.

⁴⁷ Zilgalve M., Mūzikas estētiskās sapratnes veidošanās izziņas kontekstā/Promocijas darba kopsavilkums. Rīga, 1997, 53. lpp.

⁴⁸ Krasinska L. Mācīsimies uztvert mūziku, Rīga, Zvaigzne, 1979. 8. lpp.

izveidojusies vēstures gaitā. Māksla bagātina cilvēka garīgo pasauli.⁴⁹ Mūzika spēj izkopt cilvēka emocionālo sfēru, kas skar cilvēkā vissmalkākās dvēseles stīgas. Tā Čaikovska mūzika saista ar tās atklātību, sirsnību, psiholoģisko patiesīgumu un māksliniecisko pilnību. Viņa mūzikas dziedošais melodisms ir viegli uztverams, jo ļauj klausītājam piedalīties mūzikas atveidošanā. Vokālā, dziedošā melodisma galvenās pazīmes ir: ne pārāk izvērstas, plašas melodijas, bez krasiem lēcieniem, melodiskās līnijas plūdums, tās samērā ierobežotais diapazons- tas viss ļauj maksimāli viegli iegaumēt un nodziedāt, kā P.Čaikovska „ Dziesma bez vārdiem”, kā arī viņa simfonijas, jebkuru kvartetu vai baletu. Čaikovska mūziku **var nodziedāt!**⁵⁰ Šajā ziņā viņam līdzinās varbūt tikai Mocarts, Šūberts, Šopēns. Komponists nenorobežojas no klausītāja, neatbaida viņu, neuzceļ starp viņu un sevi sarežģītības un atsvešināšanās sienu. Nē! Ar katru melodijas pavērsienu viņš it kā mums saka: „ Dziediet! Dziediet priekos un bēdās! Dziedāsim kopā! Skatieties, cik skaista ir dzīve, kaut arī tā nebūt nav viegla...”, saka P.Pečerskis.⁵¹

Ja cilvēks atrod ceļu uz mūzikas pasauli, ja viņš mācās izprast J.Vītola, Em.Dārziņa, L.Garūtas, J.S.Baha, L.Bēthovena, P.Čaikovska, V.A.Mocarta, A.Skrjabina un citu komponistu mākslu, padziļināsies un paplašināsies arī viņa priekšstats par cilvēces vēsturi. Skolēns un arī skolotājs atradīs mūzikā neizsmeļamu avotu , padziļinās emocionālo jūtību un kļūs nesalīdzināmi bagātāks arī nākotnē.⁵²

⁴⁹ Krasinska L.,Mācīsimies uztvert mūziku.,Rīga,Zvaigzne,1979.8.lpp.

⁵⁰ Pečerskis P. Krievu klasiskā mūzika.Rīga,Latvijas Valsts izdevniecība,1964,194.lpp.

⁵¹ Turpat, 194.lpp.

⁵² Krasinska L.,Mācīsimies uztvert mūziku.,Rīga,Zvaigzne,1979.8.lpp.

2. Mūzikas izmantošana kristīgajā mācībā:

2.1. Saistība ar kristīgās mācības apguvi.

Psalmu lūgšanai un Rakstu lasījumam pievienojas kopēja dziesma, un tajā izskan slavējošā, pateicīgā un lūdzošā baznīcas balss. „ Dziediet Tam Kungam jaunu dziesmu!” arvien no jauna aicina psalmi. Kreiz tā ir jauna Kristus dziesma, ko rīta agrumā sāk dziedāt draudze, jauna dziesma, kuru dzied visa Dieva draudze debesīs un virs zemes un kurai esam aicināti pievienoties. Dievs mūžībā ir sagatavojis vienīgo lielo slavas dziesmu, un, ja kāds pievienojas Dieva draudzei, Viņš pievienojas arī šai dziesmai. Jau kopš pasaules Radīšanas tā ir dziesma, kur „ visas rīta zvaigznes kopā dziedāja, un visi Dieva dēli gaviļēja” (Īj.38:7).Tā ir Israēla bērnu uzvaras dziesma, izejot cauri Sarkanajai jūrai, Marijas *Magnificat* pēc tam, kad viņa uzzināja, ka būs Kunga māte, Mozus un Jēra dziesma (Jņ.atkl.15:3), tā ir debesu draudzes jaunā dziesma. Katru jaunu rītu zemes draudze ieskandina šo dziesmu un ar to ik vakarus noslēdz savu dienu. Tajā tiek slavēts Trīsvienīgais Dievs un viss, ko Viņš paveicis. Šī dziesma skan atšķirīgi uz zemes un debesīs. Uz zemes tā ir ticīgo dziesma ar nepilnīgiem, cilvēku izteiktiem vārdiem, debesīs skan „ neizsakāmi vārdi, ko cilvēkiem nav ļauts izrunāt”(2.Kor.12:4), tā ir „jauna dziesma, ko neviens nevarēja iemācīties, kā vien tie 1444 000,kas atpirkti no pasaules”(Jņ.atkl.14:3), un tā tiek spēlēta ar Dieva cītarām (Atkl.15:2). Ko mēs zinām par šo jauno dziesmu un Dieva cītarām ? Mūsu jaunā dziesma ir zemes dziesma, ceļinieku un svētceļnieku dziesma, kuriem atklājies Kunga Vārds, kas spīd viņu ceļos .Mūsu zemišķā dziesma ir saistīta ar atklāsmi Jēzū Kristū doto Vārdu. Tā ir vienkārša dziesma, ko dzied zemes bērni, kas aicināti būt Dieva bērni, un tā vērsta uz Dieva Vārdu. Šī dziesma nav

ekstātiska un no zemes realitātes attālināta, bet vienkārša un pazemīga, vērsta uz Dieva atklāto Vārdu.”⁵³

„” Dziedādami un slavēdami To Kungu savā sirdī.”(Ef.5:19).Jaunā dziesma visupirms tiek dziedāta sirdī. Citādi to nemaz nevar dziedāt. Sirds dzied, jo ir Kristus piepildīta. Dziedāšana ir garīga lieta. Atdošanās Vārdam , iekļaušanās kopībā, daudz pazemības un gatavības augt ir priekšnosacījumi jebkurai kopīgai dziesmai. Kur sirds dzied līdzī.

„, Runādami cits uz citu psalmos, himnās un garīgās dziesmās,,(Ef.5:19).Mūsu dziesma te zemes virsū, ir runa. Tas ir dziedāts Vārds. **Kāpēc kristieši dzied, kad satiekas ? Pirmais iemesls ir pavisam vienkāršs –tāpēc , ka kopējā dziedāšanā ir iespējams vienlaikus dziedāt un lūgt vienu un to pašu Vārdu, tātad viņi dzied, lai būtu vienoti Vārdā. „, tā raksta Dītrihs Bonhēfers.⁵⁴**

Tas, ka mēs kopā nevis runājam, bet gan **dziedam**, tikai vēl **spilgtāk palīdz izteikt to, ka ar mūsu izrunātajiem vārdiem nepietiek, lai izsacītu, ko vēlamies pateikt, un tas, ko paužam savā dziesmā sniedz pāri visiem cilvēciskajiem vārdiem. To mēs nevis trallinām, bet dziedam vārdus par slavu Dievam, pateicoties, apliecinot ticību un lūdzot. Tā viss muzikālais kalpo Dievam.** Tas dara skaidrāku neaptveramo Vārdu. Tā kā dziesma pilnībā saistīta ar Vārdu. Vārds un melodija saplūst vienā veselumā. Vienbalsīga dziedājuma brīvi plūstošajam tonim pilnībā jābalstās vārdā, kas tiek dziedāts. Dziedāšanas vienkāršība un pieticība, cilvēcība un siltums. Dziedāts no sirds. No sirds dziedāts Tam Kungam .

Bet ir arī gadījumi ar „, nemuzikāliem cilvēkiem”, tiem, kuri it kā neprot dziedāt, bet to ir daudz mazāk nekā spējam iedomāties. Problemātiski ir arī ar tiem, kuri pretojas, sakot, ka nav noskaņojuma dziedāšanai un tāpēc viņi nepiedalās dziedāšanā un tā traucē kopīgo dziesmas plūdumu. Bet, ja arī skolā ir kāds skolēns, kuram ir bēdīga pieredze dziedāšanā vai arī kāds viņam ir iegalvojis, ka bērns ir tikai „, rūcējs”, tomēr ir iespēja sekmēt bērna atraisītību, ar mūzikas palīdzību bagātinot emocionālo uztveri, radot apstākļus un sadraudzības un labvēlības gaisotnei klasē.Ar mīlestību tiek izkausētas visas

⁵³ Bonhefers D.,”Diena Kopībā”Svētdienas Rīts”,2005,Nr.44 (1634).

⁵⁴ Bonhēfers D.,”Diena Kopībā”Svētdienas Rīts”,2005,Nr.44 (1634).

leduspuķes, kas dzied mazajam dziedāt, piedalīties kopīgā dziesmā jau sākumā. Uzsvars mācību procesā jāliek uz sadraudzību.

„ Mūzika ir dialoga un sadraudzības vēstnesis un tulks. Tilts uz reliģisku pieredzi.”, tā teicis Pāvests Benedikts XVI , pirms mūzikas koncerta .⁵⁵

Mūzikas universalitāte: mūzikas skaistums, universālā valoda. Universālās baznīcas muzikālā tradīcija radījusi nenovērtējamu dārgumu krātuvi, visaugstāko sasniegumu pārējo mākslu vidū, īpaši jau tādēļ, ka sakrālais dziedājums ir saistīts ar vārdiem. Svarīga ir arī senā klasiskā vokālā polifonija un gregoriāniskie dziedājumi. Mūzika paredzēta ticības stiprināšanai un Dieva godināšanai. Mūzika, ērģeles, kora dziedājumi bagātina. Ērģeles – cilvēku roku darinātais instruments, liek mūsu sirdīm pacelties pie Dieva. No tā izplūst neskaitāmas skaņas, sākot no pērkona dārdiem- līdz klusam lūgšanu čukstam. Neapraktāms mūzikas baudījums rodas klausoties J.S.Baha, Antona Bruknera.⁵⁶

Svarīgi arī skolēniem atjaunot interesi par mūzikas vērtībām, piešķirt ievērību kultūras un garīgajam mantojumam, ko veido klasiskā mūzika, psalmi, gregoriāniskie dziedājumi, lai bērņus bagātinātu ar patiesām mūzikas dāvanām. Un tas galvenokārt var notikt caur mūzikas emocionālo uztveri. Tas, protams, prasa rūpīgu un pārdomātu darbu mācību procesa plānošanā, bet tā ir iespēja un ieteikums skolotājiem būt radošiem, meklēt risinājumus savām iespējām.

Lai mūzikas varenība un skaistums palīdzētu skolēniem kristīgo mācību vispārīzglītojošās skolās mācoties. Kopīgā muzicēšana, dziedāšana un mūzikas klausīšanās sekmēs skolēnu interesi par mākslas mantojumu un rosinās skolēnus arī radošām izpausmēm, zināšanu un prakses nostiprinājumam.

Taču jāatceras, ka nevar runāt vienkārši par mūziku, kā uz to raugās mūzikas skolotāji, kuri gatavo mācību programmu vispārīzglītojošo skolu mūzikas stundām, kur iepazīstina bērņus ar folkloras mantojumu, kora dziesmām un komponistu

⁵⁵ Radio no Vatikāna. *Pāvests iesvētīja Rēgensburgas bazilikas jaunās ērģeles.* Par mūziku. [tiešsaiste] b.g. [skatīts 2007. gada maijā]. Pieejams internetā: <http://www.radiovaticana.org/let./Articolo.asp?c=94982>

⁵⁶ Turpat

biogrāfijām dodot ieskatu mūzikas pasaulē, bet neliekot akcentu kā mūzika attīstījusies saistībā ar kristīgo mācību.⁵⁷

Bet raugoties no mācību satura un mācību **mērķa kristīgā mācībā**, kas ir: sekmēt skolēna garīgo un morālo attīstību un spēju pastāvēt mainīgajā pasaule, atklājot iespējas veidot personīgas attiecības ar Dievu un dzīvi apliecinošu attieksmi pret sabiedrību. Bet **uzdevumi**:

Radīt skolēnam iespēju:

1. Gūt zināšanas un izpratni par Dieva radītās pasaules kārtību.
2. Mācīties apgūt kristīgās dzīves prasmes – lūgšana, kalpošana, sadraudzība.
3. Veidot kristīgās vērtībās pamatotu rīcības motivāciju ikdienas situācijās.⁵⁸

Pieejā mūzikai būs citāda, arī mūzikas materiāla atlasē. Taču to nevar atraut no ieskata, kas skar pagātnes mantojuma bagātības.

Ievērojamu ieguldījumu sniedza tie, kas tiecās saglabāt antīkās pasaules mantojumu tapšanas stadijā esošajiem viduslaikiem. Starp tiem, kas lika pamatus vēlākajai sholastiskai teoloģijai un viduslaiku kultūrai, bija arī Boēcijs. Latīņu patristikas pārstāvis Dzimis 454.g.⁵⁹ Viņa atceras gan kā pēdējo romieti, gan kā pirmo sholastiķi. Ar saviem darbiem, kā arī Aristoteļa loģikas grāmatu tulkojumiem, viņš ieviesa viduslaikos zināšanas par Aristoteļa loģiku. Viņa zinātniskā sistēma kalpoja par paraugu viduslaiku universitāšu izglītībai, kas bija iezīmīgs ieguldījums milzīgā darbā, lai nodrošinātu izglītības zinātņu pārmantojamību un sistemātiskumu nākamajām paaudzēm.

Nozīmīga grieķu ideju daļa tika tulkota, lai būtu zināma latīņu pasaulei. Boēcijs ir atstājis alegorisku, filozofijas pārvaldījumā esošo zinātņu kvalifikāciju. Gudrība- dzīva doma un lietu cēlonis.

Aprakstīdams disciplīnu kopu, kas to visu izveido, Boēcijs lieto nosaukumu *quadrivium*⁶⁰ četru zinātņu grupai, kas attiecas uz dabas izpēti:

- aritmētika,
- astronomija,

⁵⁷ Izglītības un satura eksaminācijas centrs. *Pamatizglītības mācību priekšmetu standarti*. Kristīgā mācība. [tiešsaiste] b.g. [skatīts 2007. gada maijā]. Pieejams

internetā: <http://isec.gov.lv/pedagogiem/standarti/new/pamatskol/standarti>

⁵⁸ Turpat, <http://isec.gov.lv/pedagogiem/standarti/new/pamatskol/standarti>

⁵⁹ Kūle M., Kūlis R., *Filozofija*, Rīga, Zvaigzne ABC, 1998. 455. lpp.

⁶⁰ Žilsons E., *Kristīgās filozofijas vēsture viduslaikos I daļa* Filozofijas un socioloģijas institūts, 1997. 237-268. lpp.

- ģeometrija,
- mūzika.

Nozīme, ko viņš pats piešķir šim terminam ir četrkārīgais ceļš uz gudrību. Šīs zinātnes faktiski ir ceļi uz gudrību, bagātinot cilvēku caur zināšanu iegūvi un iekšējās pasaules izkopšanu.

Jebkurš cilvēks tiek iepazīts dažādos veidos:

- atkarībā no tā, vai tas tiek iepazīts ar sajūtām,
- ar iztēli,
- ar saprātu,
- ar intelektu.⁶¹

Kā tas tiek tālāk uztverts cilvēkā:

- Sajūtas tver tikai veidolu matērijā.
- Iztēle attēlo veidolu vienu pašu, bez matērijas .
Saprāts pārsniedz veidolu un vienā vispārīgā skatā ietver tās sugas pazīmes, kuras uzrāda visi attiecīgie indivīdi .
- Intelektā skatījums paceļas vēl augstāk, jo, pārvarēdams visuma šķēršļus, tas ar prāta tīro skatu vēro tā vienkāršo formu pašu par sevi.⁶²

Emocionālās uztveres sajūtas Boēcijam, tāpat kā Augustīnam ir tās, ar kurām dvēsele izvērtē, ko piedzīvo ķermenī. Jutekliskie iespaidi vienkārši uzaicina mūs

⁶¹ Turpat,237- 268.lpp.

⁶² Turpat,237-268.lpp.

pievērsties idejām. Boēcijam visaugstākā zināšana bija nevis zinātne- prāta priekšmets, bet gan zinātne – tīras intelektuālās intuīcijas priekšmets.

Boēcijs uzsver, ka katrs esošais cilvēks ir vienreizēju iespēju kopums.

Pedagoģijā Boēcijs neuzrakstīja pilnīgu septiņu brīvo mākslu enciklopēdiju, bet viņš ir atstājis savu darbu mūzikas mācības apkopojumā:

- *De musica* (Elements of Music) MIGNE J.P. *Patrologiae cursus completus*

Series Graeca, 162 vols., with Latin transl.-
Paris, 1844 – 186 .⁶³

Šīm Boēcija skolas grāmatām ilgu laiku bija jāpārstāv tas viss, ko viduslaiki zināja par šiem mācību priekšmetiem .

Boēcija ietekme bija daudzveidīga un pamatīga. Viņa zinātniskie apcerējumi bagātināja apmācību. Boēcija pārdomas ir spēkā arī mūsdienās.

Visa Boēcija mācība ir piemērs tam, kā darbā izmantot norādījumu, ko viņš bija formulējis pats sev (Sv.Augustīna ietekme):

Ja tu vari, savieno ticību un prātu.(*Theological Consolation; Par mierināšanos Teoloģijā .*)⁶⁴

Cīņās par Baznīcas vienību pret ariānismu, dziedot vienā un otrā korī psalmos – tas bija svētā Ambrozija laiks! Sv.Ambrozijs (340 – 397), Svētais Baznīcas tēvs, dzimis romietis, ķeizara Teodosija laikā, mūzikas pasaulei kļuvis nozīmīgs, jo ieviesa jaunas, dažādas, paša sacerētas garīgas dziesmas, savienojot grieķu ritmiskās melodijas ar psalmu dziedāšanu– himnu un antifoniju.⁶⁵ Tās bija dziesmas diviem koriem, mainoties un sasaucoties senos dievkalpojumos. Katoļu un luterāņu baznīcas

⁶³Žilsons E.,Kristīgās filozofijas vēsture viduslaikos I daļaFilizofijas un socioloģijas institūts,1997.237-268.lpp.

⁶⁴ Žilsons E.,Kristīgās filozofijas vēsture viduslaikos I daļaFilizofijas un socioloģijas institūts,1997.237-268.lpp.

⁶⁵ Latviešu Konversācijas vārdnīca,Rīgā,Gulbja A.,Apgādībā 1927-1928.394.lpp.

liturģijā tas ir dziedams psalms, kuru vada kantors – priekšdziedātājs, kurš nosaka visu, kas saistīts ar izpildījumu. Šie psalmu dziedājumi ir saglabājušies arī mūsdienās. Būtiski ir iepazīstināt skolēnus kristīgās mācības stundās, lai emocionāli bagātinātu viņu muzikālo uztveri un dotu ieskatu šajā mūzikas skaņu pasaulē, kas cieši saistīta ar Dieva Vārdu.⁶⁶

Īpaša nozīme ir arī gregoriskajiem dziedājumiem, kristīgās vēsts nešanai pasaulē. Gregoriskie dziedājumi ir vienbalsīgi baznīcas mūzikas dziedājumi. Stingri kanonizētu dziedājumu krājumu - antifonāriju – visa baznīcas gada vajadzībām sakārtojis pāvests Gregors I (miris 604.g.)⁶⁷, tādejādi likdams pamatus vienotām baznīcas dziedāšanas formām un paņēmieniem. Savu nosaukumu dziedājumi ieguva 300 gadu pēc Gregora I nāves. Gregoriskie dziedājumi balstās senās mūzikas tradīcijās, tajās iemiesoti dažādi mūzikas elementi. Gregorisko dziedājumu pamatā ir tikai diatoniskas melodijas. Dziedājumu ritmiskā izveide pakļauta tekstam latīņu valodā. Gregoriskie dziedājumi ietver gan visvienkāršāko psalmodēšanu, kas ir kā dziedoša lasīšana. Tā noris galvenokārt uz vienas skaņas, gan melodiski vairāk attīstītos un dziedošos posmos, kas ir saistīti ar himnu tradīcijām un pat ar izrotājumiem un improvizācijas elementiem iezīmētām epizodēm. Gregoriskos dziedājumus izpildīja profesionāli dziedātāji, solisti vai vīru koris unisonā. Tas saistīts ar askētismu un atturīgu vērojumu raksturā. Dažreiz izpildījumā tika iesaistītas ērģeles, taču to galvenā funkcija – tikai pavadīt atsevišķas kora frāzes. Gregorisko dziedājumu skaņkārto pamatu veidoja viduslaiku skaņkārtas – doriskā un frīģiskā. Pirmie gregorisko nošu pieraksti ir saglabājušies no 9.gadsimta- neimu notācijā. Gregorisko dziesmu teksti tika smelti Bībelē.

No daudzajām gregorisko dziedājumu formām jāatzīmē antifonā psalmodija, kur vienu kori nomaina otrs un responsiālā psalmodija, kur solista dziedājumu mija ar nelielām kora atbildēm mijas. Plaša melodiskās attīstības brīvība piemita jubilācijām⁶⁸(< lat.*jubilatio* līksmošana)– vārda pēdējās zilbes izdziedāšana kristīgā mūzikā. 9.gadsimta beigās šveiciešu mūks reģents Notkers sāka jubilācijām pievienot tekstus, lai atvieglotu to iegaumēšanu. Un tā mūzika turpināja saikni kopā ar Vārdu. Tekstus dziedāja tā, lai katrai skaņai atbilstu sava zilbe. Tā radās sekvences, kuru

⁶⁶ Turpat,394.lpp.

⁶⁷ Kārklīš L.,Mūzikas Leksikons,Rīga,Zvaigzne,1990,78.lpp.

⁶⁸ Kārklīš L.,Mūzikas Leksikons,Rīga,Zvaigzne,1990,109.lpp.

melodijas un teksti, kas nebija kanonizēti. Kad 12.–13.gadsimtā mainījās izpildījuma tradīcijas, gregoriskie dziedājumi kļuva vienmērīgāki, lēnāki. Tie iemantoja nosaukumu – plūstošie dziedājumi (lat.*cantus planus*). Polifonos sacerējumos– motetēs, mesās gregoriskie dziedājumi pārņēma tematiskā pamata funkciju (*cantus firmus*).⁶⁹

19.gadsimta beigās Rietumeiropas zemēs, vispirms Francijā, radās kustība, kas bija virzīta uz senās Romas dievkalpojumu un gregoriskā dziedājuma formām. Tika izdoti senie rokraksti, radās dažādas gregorisko dziedājumu interpretācijas skolas. Gregorisko dziedājumu restaurēšanu atbalstīja pāvests Pījs X (1913.gadā). Otrais Vatikāna koncils (1963.gadā) noteica gregorisko dziedājumu kā Romas liturģijai tipisku dziedājumu, bet pieļāva arī citus baznīcas mūzikas veidus. Tajā skaitā arī vokālo daudzbalsību. Gregoriskie dziedājumi ir pārstāvēti arī tādu komponistu daiļradē kā O.Respīgi. 19.-20.gadsimtā visbiežāk izmantotā sekvenca ir „*Dies irae*”.⁷⁰

Tik nozīmīgu muzikālo mantojumu, kas cieši saistīts ar kristīgas mācības vēsti daudzu gadsimtu garumā, nedrīkst apiet arī šodien, mācot kristīgo mācību skolas bērniem sākumskolā. Var būt grūtības to mācot dziedāt. Taču tas šajā, attīstīto tehnoloģiju laikmetā, ir iespējams, lietojot mūzikas klausīšanās metodi un skolēnu muzikālas uztveres iespējas. Ja arī tas nerasniegtu izcilus rezultātus, kādus gaida no bērniem, kuri apmeklē mūzikas skolas mūzikas literatūras stundas, kristīgās mācības bērniem tā būtu kā bagātinošs materiāls emocionālai uztverei saistībā ar mācību stundas saturu un Baznīcas gada gaitu, svētkiem. Līdz ar mūzikas iekļaušanu kristīgās mācības stundās, bagātināsies skolēnu emocionālā uztvere. Tas būs kā pamats zināšanās un emocionālajā pieredzē turpmākajiem gadiem un personības pilnveidei. Tas ļaus viņiem labāk pakāpeniski attīstīt un bagātināt savu garīgo pieredzi.

Muzikālais mantojums ir saistīts arī ar korāļiem, kas ir garīgas dziesmas, tradicionāli vienbalsīgs kora dziedājums. Korāļu mūzikas tēlainībai piemīt atturīgs, cildens raksturs, plūstoša balss virzība, vienmērīgs, statisks ritms. Prozā sacerētie teksti, ir aizgūti no Bībeles. Reformācijas laikā Vācijā radās un nostiprinājās korālis, kura pamatā bija vācu tautasdziesma. Atšķirībā no gregoriskā korāļa baznīcās to dzied dzimtajā valodā. Daudzas korāļu apdares korim vai ērģelēm izveidojuši vācu komponisti,

⁶⁹ Turpat, 109.lpp.

⁷⁰ Turpat, 109.lpp.

kā J.S.Bahs. Korāļprelūdijas, neliela priekšspēle korālim, kas ietver attiecīgā korāļa melodijas. Te svarīgi ieklausīties, kaut pavisam nedaudz, bet J.Pahelbela, D.Bukstehūdes un J.S.Baha korāļprelūdijās, arī G.F. Tēlemana darbos.

Dziesmu teksti apdzied un izdzied Svētajos Rakstos dotās patiesības. Dziesmu sacerēšanai M.Luters veltīja daudz laika un tā 1524.gadā iznāca pirmā „Dziesmu Grāmata”, kura ietvēra astoņas dziesmas, no kurām četras bija M.Lutera sacerētas. Sākotnēji dziesmas dziedāja no dziesmu lapiņām vai arī no galvas. Livonijā un vēlāk arī Latvijas teritorijā tieši draudzes dziedāšana bija tā, kas baznīcas mācību iedzīvināja cilvēkos un padarīja viņu kristietību dzīvu un personisku. Emocionāli un garīgi bagātinot skolas bērņus ticības mācības stundās. Tas bija nozīmīgi, jo Dziesmu grāmata ilgu laiku bija kā ļoti svarīgs latviešu izglītības avots. No Bībeles un arī Dziesmu grāmatas zemnieki mācījās lasīt. Līdz ar to mēs varam iedomāties, kā tās saturs ietekmēja, sekmēja un attīstīja viņu domu gaitu. Taču šī mūzika ir mantojums no vācu kultūras. Mūzikas raksturs– vācu garīgā mūzika. Šīs baznīcas mūzikas galvenā sastāvdaļa ir korāļi, bet daļa korāļu ir vācu tautas dziesmas pārveidojumi. ”Garīgās dzejas problēma – nav jau tādas „garīgās dzejas”, bet ir tikai kristīgi autori, kuru ticība vairāk vai mazāk tiek izteikta. Komponisti, lai tuvinātu Svēto Rakstu saturu tautai, ietver bieži tās ļoti pazīstamās laicīgās melodijas. Johana Sebastiana Baha daiļradē, pēc Mateja evaņģēlija veidotajā divdaļīgajā ciešanu stāstā Pasijā (1729.g.), komponists dramatisējis visus sešus pantus savam mīļajam korālim „ Ak, galva asiņaina”. Melodijas harmoniski un ritmiski izmainot, J.S.Bahs cenšas sniegt to, „ko redz acis un dzird ausis””, tā raksta A. Atte.⁷¹

„ Vienu atzaru no šiem J.S.Baha korāļiem izmantojis arī latviešu komponists un ērģelnieks Alfrēds Kalniņš ar baltvācu mācītāja Kristofa Hardera (1747- 1828) vārdiem: „ Tu ,Kungs, uz nāvi iedams, mums cēli piemiņu.”(1943.gada rokraksts). Korālim ir prelūdija un divi panti. Priekšspēlē, ar krītošām nopūtu intonācijām, tēlaini atveidotas „Marijas asaras”. Tas ir viens no visdziļāk izjustiem aranžējumiem „ Ak,galva asiņaina” latviešu mūzikā”, A.Atte.⁷²

⁷¹ Atte A.,*Ērģelnieku un kormeistaru Paulu Jozuu atceroties*.Rīgas Jaunās Sv.Ģertrūdes evaņģēliski luteriskās baznīcas periodiskais izdevums,Nr.3,A.D.2006.

⁷² .Atte A., Turpat.

Ieskatoties nacionālās atmodas kustības un Dziesmu svētku ierosmē, latviešu komponisti zinības smēlušies pie profesora L.Homiliusa – Jurjānu Andrejs, vēlāk Alfrēds Kalniņš, Emīls Dārziņš. Milzīgs ir Jāzepa Vītola devums, kā kora dziesma ar J.Zeibota vārdiem „ Dieva savienoti”, Jurjānu Andreja „ Mūsu Tēvs”, „ Ak,Jeruzaleme,mosties”, Jāzepa Vītola „ Dieva lūgums”. Garīgās mūzikas atskaņotās J.S.Baha Kantātes, J.Haidna oratorija „ Pasaules Radīšana” , F.Mendelsoņa „ Elija”, V.A.Mocarta un J.Brāmsa rekviēmi.

„ Muzikālais zīmējums, tēls nav atdalāms no satura”, tā ērģelnieks un kormeistars Pauls Jozuu.⁷³ „ ērģeles nav tikai pavadītājas fons korāļu dziedāšanai.”. Viņš mācīja apgūt korāļu valodas izpratni, tembrālo skanējumu, izmantojot visas ērģeļu izteiksmes iespējas, lai labāk atklātu katrā korālī aplēpto dvēseli : „ Betlēmes Zvaigzne (A.Austriņa vārdi). P.Jozuu izveidotā ērģeļu un kora mākslas ciešā sadarbība „ uzskatāma par draudzes garīgās mūzikas mākslas kopīgās izbūves pirmo stūrakmeni”.⁷⁴

Iekļaujot kaut nedaudz no šī muzikālā devuma kristīgās mācības stundās skolēniem tiks rosināta interese par mūziku , kura atklāt kristīgās mācības bagātības caur skaņu gleznām arī nacionālās kultūras mantojumu.

Kristietībā atklātais sabiedrības modelis ir ar Dievu centrā un cilvēku kā augstāko vērtību tajā. Ja cilvēks brīvprātīgi izvēlas par savas atskaites punktu Dievu, tas motivē viņa rīcību. Kristīgās morāles pamatā ir atbildība Dieva priekšā. No Bībeles izriet reliģiski ētiskā koncepcija un morāle, kas palīdz atšķirt būtisko. Tas ir nozīmīgi, lai sakārtotu sabiedrību. Kristīgā mācība dod iespēju skolēnam iepazīt Dievu caur Jēzu Kristu, koncentrējas uz kristietībai būtisko⁷⁵. Garīgās dzīves būtība ir mūsu sirdīs. Tas ir Kristus aicinājums, tik ļoti svarīgs cilvēkam – saredzēt būtisko jau no mazotnes, mācēt atšķirt svarīgo no nesvarīgā. Mīlēt Dievu un mīlēt cilvēku, patiesi un no visas sirds, kā vistuvāko. Tā nostiprinot mīlestības likumu virs zemes – lai ir vairāk mīlestības citam pret citu un pret Dievu . Ir svarīgi pārstāvēt kristīgu pasaules uzskatu, mācot un izglītojot

⁷³ Grauzdiņa I.Tūkstoš mēlēm ērģeles spēlē.Rīga,Liesma,1987.

⁷⁴ Vītols J.,Manas dzīves atmiņas.Rīga,Liesma,1988.

⁷⁵ Izglītības un satura eksaminācijas centrs.*Pamatizglītības mācību priekšmetu standarti.Kristīgā mācība.*[tiešsaiste]b.g.[skatīts 2007.gada.maijā].Pieejams internetā:
<http://isec.gov.lv/pedagogiem/standarti/new/pamatskol/standarti>

Latvijas vispārīzglītojošo skolu audzēkņus. Tas ir svarīgi šajā laikā, bet jāatceras, ka sadarbība sākas no katra atsevišķa cilvēka sirds .

Arī mūzikas (nozaru) pedagoģijas joma gan pedagoģiskajā, gan muzikāli mākslinieciskajā aspektā ir saistīta ar katra cilvēka pasaules uzskatu, pārliecību, pieredzi. Latviešu klasiskās mūzikas pedagoģija balstās uz nacionālās kultūras tradīcijām. Latvijā kopš 20. gadsimta ir veikti intensīvi pētījumi , kas apkopoti Ilgas Jākobsones metodiķu atziņu apkopojumā laika posmam, sākot no 19. gadsimta. Metodika tiek apskatīta vērojot Vīgneru Ernesta , Jēkaba Graubiņa , Jēkaba Mediņa devumu. Svarīga tā nozīme, ka uz šā pamata veidojusies mūzikas kā nozaru pedagoģija, tā arī prakse, lai sekmētu bērnu muzikāli radošās aktivitātes attīstību skolēnu mācību procesā .⁷⁶

Vispārīzglītojošā skolā mūzika ietilpst zinību kompleksā, kas nodrošina skolēnu vispārējo attīstību, tā dod mūzikas pamatizglītību. Bet mūzikas pedagoģiskais process ietver dažādu zinātņu elementus. Mūzika var papildināt kristīgās mācības stundas ar muzikālo materiālu⁷⁷. Mācību metodes izvēli ietekmē skolotāja temperaments, muzikālās zināšanas, vispārējā pedagoģiskā un dzīves pieredze. Darba process ir atšķirīgs. Tāpēc var izrādīties, ka viena skolotāja labs atradums, metodisks paņēmiens nedod gaidītos rezultātus citam skolotājam citos apstākļos. Svarīgs ir jautājums par skolotāja personību. Mācību metode ir jāpiemēro saviem apstākļiem. Tas nozīmē, ka ir svarīgi atrast šīs darbības jēgu, meklēt būtību. Bet ir jārēķinās ar savas praktiskās darbības iespējām un īpatnībām. Kristīgās mācības un pedagoģijas darbības pieredze dod iespēju apgalvot, ka klasiskā mūzika labvēlīgi ietekmē bērnu attīstību dažādās jomās. Bagātinās emocionalitāte, pilnveidojas domāšana, attīstās atmiņa, mūzikas uztvere, garīgā dzīve, intelektuālās spējas .Mūzika iedarbojas uz cilvēku kopumā – bagātinās personība, tiek sekmēta daudzpusīga uztvere. Mūzika rāda nevis precīzus vēsturiskus faktus, bet gan cilvēka iekšējās pasaules atspoguļojumu. Tādejādi mūzika papildina priekšstatus par sabiedrības vēsturi un attīstību. Ņemot vērā, ka mūziku katrs cilvēks uztver, pārdzīvo un izprot atšķirīgi, klausītāju ir saistīta ar estētisko pārdzīvojumu, kur parādās kategoriju pretstati: skaistais–neglītais,cildenais-zemiskais. Mūzikas estētiskā uztverē, pārdzīvojumā

⁷⁶ Zariņš D.,Mūzikas pedagoģijas pamati ,Kas ir mūzikas pedagoģija. 17.lpp,Izdevniecība RAKA,2003.(200 lpp)

⁷⁷ Izglītības un saturs eksaminācijas centrs.*Pamatizglītības mācību priekšmetu standarti*.Kristīgā mācība.[tiešsaiste]b.g.[skatīts 2007.gada maijā].Pieejams internetā:
<http://isec.gov.lv/pedagogiem/standarti/new/pamatskol/standarti>.

un izpratnē ir vispārinājuma elementi, šeit paveras iespējas skolēnu domāšanas rosināšanai. Ja runājam par mūzikas klausīšanos, to nevar uzskatīt par pasīvu. Skolēns aktīvi piedalās uztveres procesā, smeļas garīgās bagātības caur skaņu pasauli. Mūzikas klausīšanās saistīta ar mūzikas materiālu, kuru skolotājs var demonstrēt gan mūzikas ierakstos, kopīgi muzicējot vai kopīgi dziedot.⁷⁸

Kristīgās mūzikas saturs atspoguļo cilvēka garīgās dzīves elementus skaņās. Mākslinieciskajā procesā mūzika bieži ir apvienojumā ar dzeju. Mūzika papildina dzeju un dzeja papildina mūziku. Sabiedrība ietekmē skaņdarba rašanos, bet dziļumu rada darbi, kas radušies Dieva tuvumā.

Latviešu mūzikas vēsturē pazīstamas daudzas izcilu mūziķu ģimenes, - kā brāļi Jurjāni, brāļi Mediņi, Vīgneru dinastija, Emīls un Volfgangs Dārziņi, kuru dzīvē svarīga bijusi kristīgā audzināšana ģimenē.

Zenta Mauriņa saka: „ Mākslas darbam ir divi spārni: viens izaug vientulībā, otrs mijiedarbībā.”⁷⁹

Mūzika ir tā māksla, kas vispirms skan skaņražā sirdī un vēlāk atbalsojas klausītāju sirdīs. Lai augtu, ir vajadzīga garīga mijiedarbība – nedzēšamas slāpes, ko rūsa un kodes nemaitā. Mākslinieka uzdevums ir tulkot šo esamību. To var dzirdēt Lūcijas Garūtas darbos. Dvēseļu stīgās staigā skanīgs klusums, kas aicina iedziļināties mūzikā. Jāzeps Vītols raksta : „ Par savu muzikālisku ticības apliecināšanu es esmu jau daudzreiz izteicies. Es nedzenos pēc pulka piekrišanas. Lai gan ir tiesa, ka māksliniekam ir vajadzīgs atzīšanas, lai prieku radīt nezaudētu, tad tomēr viņš nedrīkst pret savu muzikālisku sirdsapziņu grēkot, kas pie manis ir ļoti smalkjūtīga.”⁸⁰ Savā jaunradē J.Vītols pievērsies cilvēkmīlestības atspoguļojumam. Tādas ir solo dziesmas: „Dieva meklētājam”, „Paļaujos”, oratorija „ Jēzus Nācētē”, ar cildeno noslēguma kori. Jāzeps Vītola komponētais korālis „ Kungs, paliec klāt”, turpina skanēt, līdz aizsniedz arī šodienas bērnu dzirdīgās ausis tāpat kā tolaik, kad mūzika komponēta.

„Skaņu pasaule, ciešanās dzimusi, neapturami tiecas izaugt, pāraugt apliecinājumā, slavinājumā. Jo smagāks ir ciešanu kauss, jo spēcīgākai jābūt vēlmei

⁷⁸ Krasinska L., Mācīsimies uztvert mūziku, Rīga, Zvaigzne, 1979. 18.-20. lpp.

⁷⁹ Mauriņa Z., Uzdrīkstēšanās, 69-78. lpp Rīga, Liesma, 1990. (333 lpp)

⁸⁰ Vītols J., Vēstulē K. Kalējam, 1891. 2. decembrī.

izturēt, nepadoties.”, tā Pēteris Vasks referātā „ Ciešanas un prieks”.⁸¹ Mūzika, kas nav pašmērķis, bet piepildīta doma, lai sasniegtu emocionālo vilni un pamatotu domu. Pētera Vaska darbi: Ainava ar putniem, Sonātē flautai. Dramatiski sakāpinātas emocijas, radniecīgas romantisma mūzikas saspringtajai emocionalitātei. Tēlu mijiedarbība.

Ir ļoti nepieciešama patiesa, emocionāla mūzika, ko komponists rakstījis, jo viņam bijusi nepieciešamība to izteikt skaņās. Te jāmin arī Riharda Dubras „Enģeļi, raudiet!” un „Raug, svētais krusts”, kā arī Pētera Butāna „Un miers virs zemes”.

„Sabiedrībā šobrīd ir samilzis jautājums par to, kāda un cik liela vieta skolās ir jāatvēl kristīgai mācībai, aktuāls kļūst arī jautājums – vai ar vārdu garīgs mēs izprotam tikai kristīgi orientētu mūziku? Tieši tikpat aktuāls ir jautājums, kas ietiecas dziļi paša komponista sirdsapziņā,” tā domā Andris Dzenītis, ”Mūzika ir sajūtu, emociju un vienlaicīgi loģikas māksla.”⁸² Pirmkārt, tas nozīmē attieksmi. Attieksmi pret sava darba objektu, veidu kā mēs īstenojam gribēto un, galu galā, attieksmi pret cilvēku, kas vēlāk šo darbu - klausīsies vai dziedās.

Runājot par mūziku, Māris Sirmais saka: „Vācu valodā ir termins *geistliche Musik*, šis termins raksturo mūziku, kura ir saistīta ar reliģisku tematiku, kristīgu saturu. Baznīcu veido cilvēki, kuri izglītojušies vienā un tajā pašā izglītības sistēmā. Muzikālās izglītības jomā notiekošais vistiešākajā veidā skar arī baznīcu.”⁸³

Mūzikas materiāla atbilstoša iekļaušana kristīgās mācības stundās palīdzētu skolēniem iepazīt kristīgās mūzikas mantojumu un bagātināt arī savu mūzikas emocionālo uztveri. Mūzikas materiāla atlase ir rūpīgs darbs, kas prasa tam veltīt laiku. Nepieciešama arī mūziķu kolektīva aktivitāte, kas to spētu radoši piemērot kristīgās mācības stundu saturam 1.-3.klasē, atbilstoši Baznīcas gada ritumam. Šobrīd varam runāt par attīstības tendencēm, mūzikas iekļaušanu šajā mācību priekšmetā – kristīgā mācībā. „Repertuāra izvēle vienmēr ir problemātiska. Īpaši ir jāizvērtē dziesmu teksti. Repertuāram jābūt sabalansētam, lai nezustu vēstures mantojums, kurā ir izcili skaņdarbi. Dziesmai un mūzikai jākalpo Dieva godam un Evaņģēlija pasludināšanai. Ir svarīgi, lai repertuārs patiktu arī dziedātājiem un viņi varētu tajā ielikt savu prieku, emocijas, to, kas piedzīvots kopā ar Dievu. Mana pārlicība, ka dziesma ir ļoti būtisks veids, kā mācīt

⁸¹ D.Aperāne, Pārdomas par Pētera Vaska mūziku. Jaunā Gaita, 1998, Nr.2, 47.-51.lpp.

⁸² Dzenītis A., Dievišķais un pasaulīgais, Mūzikas Saule Nr.4 (24), 2004.

⁸³ Turpat, Mūzikas Saule Nr.4 (24), 2004.

bērniem kontaktu ar Dievu. Dziesmas ar vienkāršiem, bērniem saprotamiem tekstiem, ir ļoti labs veids, kā mācīt bērniem Bībeli. ”tā raksta Guntars Prānis.⁸⁴

Kristīgā mūzika ir tikpat sena, cik kristīgā baznīca. Kristīgajai mūzikai ir sena vēsture, vēl šodien daudz bagātības no tās varam smelties.

Bet, lai to saistītu ar darbu skolā, kristīgo mācību un skolēniem, nepieciešams runāt par mūzikas pedagoģisko procesu. To var skatīt no diviem viedokļiem:

1. Liekot uzsvāru uz vārdu „process” - kā iešanu uz priekšu.

- Kā secīgu darbību virkni rezultāta sasniegšanai.

Piemēram, skolotājs, kurš sekmīgi, bez problēmām strādā, teiks, ka pedagoģiskais process viņa klasē rit normāli. Tā ir procesa izpratne, kas balstās uz tā ārējām izpausmēm.

2. Uzsvārs uz procesa virzību.

- Nepieciešams ņemt vērā procesa dažādus aspektus- gan ārējo(sabiedrisko),gan iekšējo (izpratnes). Pedagoģiskā procesa sekmīgas norises nosacījums ir darbošanās abās zonās.

Jautājums ir – kāpēc jāmācās mūzika vispārīgās izglītības sistēmā un vēl jāiekļauj kristīgās mācības stundās? Mūzikas mācību un muzikālās audzināšanas mērķi raksturojusi zinātniece Olga Apraksina:” lai gan visi skolotāji zina sava darba mērķi, zinātniski formulēt mērķi mēs vēl nevaram. Mūzikas pedagoģija kā zinātne vēl nav sasniegusi tādu attīstības līmeni, lai varētu noteikt pati savas darbības mērķi”.⁸⁵

Protams, šeit ir runa par zinātnisku definīciju. Tomēr tas ir paradokss. Mūzikas pedagoģija eksistē jau tūkstošiem gadu. Mūzika ir bijusi kultūras daļa. Pēc būtības tā vienmēr ir bijusi mūzikas pedagoģija. Mūzikas pedagoģijas mērķis ir tikai aprakstāms.

⁸⁴ Roze E.,*Draudzes uzdevums nemainās.Intervija ar Prāni G.* Žurnāls: Labā Vēsts,Nr.4 (54) ,1999.

⁸⁵ Zariņš D.,*Mūzikas pedagoģijas pamati*,Izdevniecība RAKA,2003.53.lpp.

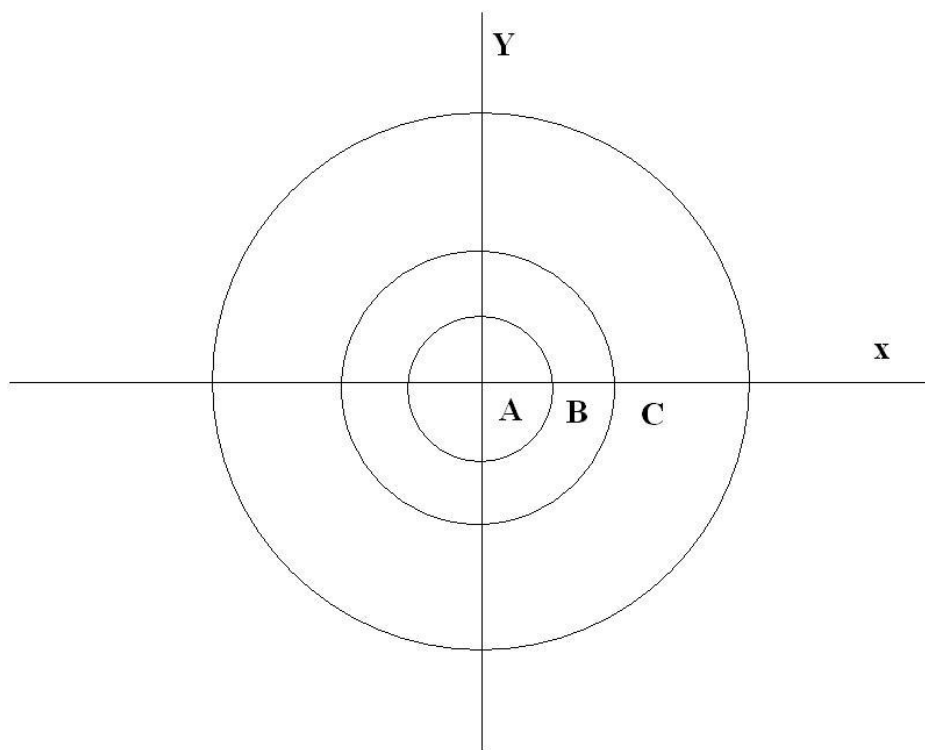
Mūzika un muzicēšana kļūst par dažādu dzīves parādību modeli humānajā un humanitārajā jomā: šī ievirze atspoguļo mūzikas vietu citu mākslu un kultūras dzīves nozaru vidū, kā arī cilvēku savstarpējās attiecības mūzikas, muzicēšanas un klausīšanās, t.i. mūzikas uztveres procesā.⁸⁶

Pedagoģiskās darbības pieredze dod iespēju apgalvot, ka mūzika labvēlīgi ietekmē bērnu attīstību dažādās jomās:

- Bagātinās emocionalitāte, attīstās intelektuālās spējas.
- Pilnveidojas racionālā domāšana.
- Attīstās atmiņa.
- Attīstās uztvere.

Mūzika iedarbojas uz cilvēku kopumā, rosina personības attīstību.

⁸⁶ Zariņš D., Mūzikas pedagoģijas pamati. Izdevniecība RAKA, 2003. 54. lpp.

1.attēls : Mūzikas ietekme uz personības pilnveidi.⁸⁷

Daudzpusīgā dzīves uztvere, cilvēkā atspoguļojas sabiedrības ilgās attīstības process. Personība jūt savu vietu vēsturē, starp pagātņi un nākotni. Tas nav pasīvs stāvoklis.

⁸⁷ Zariņš D., Pedagoģiskais process mūzikas pedagoģijā, Izdevniecība RAKA, 2003, 55. lpp.

Uzdevums ir pastiprināt un pilnveidot labās ietekmes, nodot tās nākamām paaudzēm. Mūzikas māksla arī atstāj iespaidu uz personības bagātināšanos:

- skolēna personība būs bagātāka tam skolēnam, kurš mācās mūziku;
- iepazīstot dažādu laikposmu kristīgās mūzikas mantojumu, labāk izprotam kristīgo vēsti;
- mūzika atklāj noskaņu, emocijas, mīlestības izpausmi;
- ir iespēja apgūt kristīgās pasaules mūzikas kultūru.

Bet ir svarīgi, lai šī apguve nenotiktu patēriņa jomā: tikai to, kas patīk, bet to, ko nesaprotu – tas man nav vajadzīgs. Jo patēriņš neveido personību, šim nolūkam vajadzīga radoša attieksme un radoša darbība.

Mūzikas iepazīšana attēlota 1.attēlā:

- Y ass parāda mūzikas vēsturiskās attīstības gaitu.
- X ass attēlo mūzikas dažādību.
- Apļi rāda personības daudzpusību un bagātību saistībā ar mūzikas izpratni, tās jūtu, emociju apzināšanos.⁸⁸

Mūzikas uztveres pieredze un zināšanas par to – dod iespēju pārdzīvot mūzikā ietvertās emocijas.

Muzikālā attīstība katram bērnam noris savā tempā. Skolēniem jāveido izpratne par mūziku un kristīgo mācību kopsakarībās. Strādājot ar programmām, jāņem vērā, ka bērni dažādā vecumā un attīstības līmenī, mūziku uztver dažādi.

⁸⁸ Turpat,56.lpp.

2.2.Skolēnu mūzikas emocionālās uztveres izpēte.

Lai noskaidrotu septiņus, astoņus un deviņus gadus vecu bērnu attieksmi pret mūzikas izmantošanu kristīgās mācības stundās sākumskolā, tika izmantotas novērošanas un sarunu metodikas.

Empīriskā pētījuma mērķis: konstatēt skolēnu emocionālo attieksmi pret mūziku.

Pētījuma uzdevumi:

1. Novērot neverbālās reakcijas mūzikas uztveres procesā.
2. Uzzināt bērnu domas par dzirdēto vai dziedāto mūziku .
3. Apkopot pētījuma rezultātus .

Pētījuma bāze: Sākumskola Rīgā.

Bērnu vecums: 7 – 9 gadi.

Bērnu skaits: 23 bērni.

Mūzikas saturs: Dziesmas bērniem ar kristīgu saturu, mūzikas materiāls atbilstoši Baznīcas gadam – Adventa , Ziemsvētku; Klasiskā mūzika.

Pētījuma procedūra: laikā no 2006.gada 29.septembra līdz 2006.gada 17.decembrim tika veikta dziedāšana un mūzikas klausīšanās kristīgās mācības stundās, mācību satura labākai apguvei caur emocionālās bagātināšanās procesu mūzikas uztverē.

Pirms tam nekāda sīkāka instrukcija darbībai netika sniegta. Klausīšanās un dziedāšanas laikā tika novēroti bērnu emocionālās atsaučības līmeņi pēc emocionālās uztveres līmeņiem un kritērijiem.

Pēc dziedāšanas un mūzikas klausīšanās bērniem uzdotie jautājumi:

1. Vai tev patika iesākt kristīgās mācības stundu ar kopīgu lūgšanu, dziedot to dziesmiņā?
2. Vai mūzika tev palīdz lūgt, pateikties Dievam un paust prieku?
3. Vai klausoties mūziku tev bija prieks darboties?
4. Kura dziesmiņa kristīgās mācības stundās tev vislabāk patīk?
5. Kādas emocijas izraisa tikko dziedātā/ klausītā mūzika ? (prieku ,pateicību).

Pēc tam bērniem tika izteikta pateicība par darbošanos, klausīšanos un sniegtajām atbildēm.

Pētījuma rezultātu izvērtēšana: bērnu neverbālo reakciju un verbālo atbilžu atspoģuojums tabulā un kvalitatīvo un kvantitatīvo rādītāju interpretācija.

Skolēnu mutiskās atbildes:

Augsts līmenis – var motivēt, stāsta pats, stāsta pēc būtības.

Vidējs līmenis – daļēji var motivēt, labprāt atbild uz jautājumiem.

Zems līmenis – nav motivācijas, vāji atbild uz jautājumiem.

Pētījuma rezultātu analīze: skatīt – Skolēnu emocionālās bagātināšanās tendences mūzikas ietekmē un uztverē. Mūzika tiek izmantota kristīgās mācības stundās.

Tabulā pēc 2. zīmējuma, tiek konstatēts, ka no 23 skolēniem:

Dziedātprieks ir: 1.līmenī, kad dziedāšana rada prieku (2) - 17 skolēniem.

2.līmenī, kad dziedāšana ir neitrāla (1) - 3 skolēniem.

3.līmenī, kad ir nepatika pret dziedāšanu (0) - 3 skolēniem.

Līdzpārdzīvojums:

1.līmenī, izjūt emocionālo pārdzīvojumu mūzikā (2) – 13 skolēniem.

2.līmenī, izjūt daļēju pārdzīvojumu mūzikā (1) – 3 skolēni.

3.līmenī, neizjūt pārdzīvojumu mūzikā (0) – 3 skolēni.

Skolēnu emocionālais līdzpārdzīvojums ir saistīts ar muzikālo pieredzi mūzikas stundās un ar saistību ar mūziku no skolas brīvajā laikā. Skolēni, kuriem bijusi mazāka saskarsme ar mūziku sākumā atteicās dziedāt, jo minēja tādus iemeslus, ka nav prieka dziedāt, mūzika nepatīk, no dziesmas nekas nesanāks. Piedāvājot ik stundu nedaudz mūzikas – kristīga satura dziesmiņu vai mūzikas klausīšanos, mainījās skolēnu attieksme pret dziedāšanu un mūzikas klausīšanos. Skolēni kļuva atsaucīgāki, mēģināja līdzdarboties. Šeit varam runāt par tendencēm, kādas veidojās izmantojot mūziku kristīgās mācības stundās, lai bagātinātu skolēnu emocionālo uztveri.

1.Tabula.

Skolēnu emocionālās bagātināšanās tendences mūzikas ietekmē un uztverē.

Nr.p.k.	Skolēns (7,8,9)	Mūzika kristīgās mācības stundā:		
		Dziedātprieks	Līdzpārdzīvojums	Līdzdarbošanās
1.		2	2	2
2.		1	0	1
3.		1	1	1
4.		2	1	2
5.		2	2	2
6.		2	2	2
7.		2	2	2
8.		2	2	2
9.		0	0	1
10.		0	0	0
11.		1	1	0
12.		2	2	2
13.		2	2	2
14.		2	2	2
15.		2	2	1
16.		2	2	1
17.		2	2	2
18.		2	2	2
19.		2	2	2
20.		0	0	1
21.		2	2	2
22.		2	2	2
23.		2	2	2

Kritēriji	Rādītāji	Līmeņi
Emocionālā atsaucība	Dziedātprieks	1) Dziedāšana rada prieku 2 2) Dziedāšana ir neitrāla 1 3) Nepatika pret dziedāšanu 0
	Līdzpārdzīvojums	1) Izjūt pārdzīvojumu mūzikā 2 2) Izjūt daļēju pārdzīvojumu mūzikā 1 3) Neizjūt pārdzīvojumu mūzikā 0
	Līdzdarbošanās	1) Vienmēr atsaucīgs muzikālai darbībai 2 2) Dažreiz atsaucīgs muzikālai darbībai 1 3) Muzikālai darbībai neatsaucīgs 0

2.attēls – Emocionālās atsaucības attīstības kritēriji un rādītāji.

Mūzikas emocionālās uztveres līmeņu kritēriji un rādītāji, kas saistīti ar izpratni.

**Kritēriji : 1. Emocionalitāte,
2.Izpratne.**

**Rādītāji : 1. līmenis,
2.līmenis,
3.līmenis.**

Emocionalitāte :

1.līmenis – dažāda veida emocijas izpaužas kustībās, sejas izteiksmē, klausīšanās procesā ; - pēc mūzikas noklausīšanās skolēns izsaka, kādas emocijas izraisa mūzika.

2.līmenis - skolēns tiecas izprast mūzikas kopējo noskaņu, paust savas emocijas, balstoties uz mūzikas raksturojumu.

3.līmenis – skolēns emocionāli līdzīgi dzīvo mūzikas neatkārtojamībai; - mēģina noteikt komponista noskaņojumu; - neapzināta emocionālā attieksme pret noteiktiem skaņdarbiem, komponistiem.

Izpratne :

1.līmenis - domāšana vispār nav aktivizēta, jo skolēns nevar runāt par mūzikas izpratnes dziļumu un veselumu.

2.līmenis – skolēns tiecas izprast mūzikas kopējo noskaņu, noteikt tā emocionālo izpausmi, saistībā ar mācību stundas tēmu.

3.līmenis – skolēns izdala mūzikas galvenās pazīmes; - analizē mūzikas izteiksmes līdzekļus, raisās domu apmaiņa, izpausme zīmējumos, saistībā ar konkrētās mācību stundas tēmu.

Mūzikas mācībā pieredze un tās **empīrisks izvērtējums** ir pedagoģiskās darbības neatņemama sastāvdaļa. Skolās un klasēs strādā skolēni un skolotāji. Notiek mācības. Katrs skolotājs darba procesā iegūst pieredzi, tur ietilpst konkrētas zināšanas un prasmes, kā darboties ar dažādas pieredzes bagātiem bērniem, atšķirīgas ir pedagoģiskās situācijas. Katrs skolēns individuālā ceļā ir citādāks, viena klase atšķiras no otras, arī mācību situācijas ir dažādas. Jāņem vērā arī skolotāja personiskās īpašības – tāpat skolotājam jācenšas iepazīt sevi.

Secinājumi :

- 1. Mūzika ne tikai sekmē emocionalitātes attīstību, bet arī attīsta bērnam harmonisku personību.**
- 2. Mūzikas uztvere sekmē šo vienotību , jo ietekmē gan emocionālo, gan intelektuālo attīstību.**

Tāpēc būtiska nozīme ir tam , ka kristīgās mācības stundās tiek izmantota mūzika, jo tā bagātina emocionālo uztveri.

2.3.Ieteikumi skolotājiem.

Mūzikas materiāla atlasei ir ieteikuma raksturs:

Johans Sebastians Bahs (1685 – 1750)⁸⁹

Ik nots ir iedvesmas pilna. J. S. Baha darbi vienmēr izskan grandiozi, kā bez mazākās piepūles radīti. J.S.Baha mūzika var būt ļoti sērīga. Viens no varenākajiem viņa skaņdarbiem ir Bībeles Jaunās Derības Svētā Mateja evaņģēlijā balstītā „ Mateja pasija”, kurā stāstīts par Jēzus Kristus sišanu krustā. Tā ilgst gandrīz trīs stundas un, šķiet, atklāj visas iespējamās sāpju nokrāsas. J. S. Baha mūzika var būt arī nomierinoša un rimta – ērģeļu korāļprelūdijas ir visdzidrākā mūzika, kāda vien radīta. Dziļi ticīgajam J.S.Baham mūzika un reliģija nozīmēja gandrīz vienu un to pašu. Muzicējot viņš varēja kalpot Dievam. Viss komponēts Dieva godam un atdzimšanai.

J. S. Bahs „ Sv. Mateja pasija” – tā gan ir gara, bet ar to var iepazīties īsākiem posmiem ierakstā.

Vēlāk , pieaugot un kļūstot lielākam ,- vēlams apmeklēt koncertu.

Tas var kļūt par brīnumainu pārdzīvojumu. Un, jo vairāk mūzikā

Mūzika ērģelēm : ieklausīsies, jo vairāk varēs sadzirdēt.

J. S .Bahs Prelūdija un fūga sol minorā (mūzika Ciešanu laikā)

J. S. Bahs Tokāta un fūga re minorā (dramatiska , spraiga).

J.S. Bahs Korāļu prelūdija (ērģēļnieces Jevgēņijas Ļisicinas repertuārā).

J.S. Bahs Pasakalja

⁸⁹ Galacka V., Ārzemju mūzikas literatūra I, Rīga, Zvaigzne, 1982. 49.-128.lpp.

Wolfgang Amadeus Mozart (1756 – 1791)⁹⁰

Mūzika – simfonijas, koncerti, kameramūzika, baznīcas mūzika.

V. A. Mocarta mūzika uzrunā gan bērnus, gan pieaugušos, gan mūziķus, gan tos, kuri reti klausās klasisko mūziku .

V. A. Mozart - Lakrimoza (pēc ērģelnieka Aivara Kalēja ieteikuma ; kā pirmā bērniem , kuri sāk klausīties mūziku kristīgās mācības stundās).

V. A. Mozart – Rondo (flautas solo).

V. A. Mozart – Adagio (vijolei)

V. A. Mozart – Alleluja .

Georgs Frīdrihs Hendelis (1685 – 1759)⁹¹

Mūzikas mērķis – nevis sagādāt ļaudīm baudījumu, bet mērķis darīt tos labākus. Pievērsoties ticībai, sāk komponēt tikai Baznīcai. Iemīļotais mūzikas instruments oboja. Oratoriju tematikas izvēle pilnībā atbilda viņa ētiskajai pārliecībai, uzdevumiem, kādus komponists izvirzīja mākslai. Oratoriju sižeti smelti Bībelē. Oratorijas izpildīja koncertzālēs, taču, lai arī tolaik tas netika atbalstīts, rezultātā G. F. Hendelis izveidoja jaunu tradīciju oratoriju, kurām bija Bībeles sižets, - izpildīšanā. Tolaik Bībele bija populārākā grāmata ģimenē. Princips kā G. F. Hendelis izvēlējās Bībeles stāstus, atspoguļoja viņa pasaules redzējumu. G. F. Hendeļa koris – neatvairāms spēks, varenības atspoguļojums. Koris pauda: bēdas, prieku, pacilātību, gaišu pastorāli. Polifonijas izcēla kustību un darbību.

G. F. Hendelis - Oratorija „ Jāņa pasija”.

G. F. Hendelis - „ Patiesības un Laika triumfs”, daudz psalmu, kantāšu.

G. F. Hendelis - Oratorija „ Mesija”.

G. F. Hendelis „ Pastorālā simfonija”.

G. F. Hendelis - himna „ Te Deum ”.

G. F. Hendelis - „ Uguņošanas mūzika .”

G. F. Hendelis - oratorija „ Israēļa bērni Ēģiptē”.

G. F. Hendelis - Sarabanda⁹².

⁹⁰ Kremņevs B., Wolfgang Amadeus Mozart, Latvijas Valsts izdevniecība, Rīga. 1961. 1.-253. lpp.

⁹¹ Galacka V., Ārzemju mūzikas literatūra I. Rīga, Zvaigzne, 1982. 147.- 182. lpp.

Ludvigs van Bēthovens (1770 – 1827)⁹³

Komponists Ludvigs van Bēthovens runā cilvēces vārdā. Mūzikā mērķis-aizsniegt visaugstākās virsotnes. Kurlumam pieņemoties spēkā, L.Bēthovena mūzika kļuva vēl brīnīšķīgāka. Klusumā viņš dzirdēja ideālu skaņu pasauli. Tā tika sakomponēta vissaviļņojošākā mūzika, kāda vien tolaik radīta. Dziļi personiskas atklāsmes mūzikā.

Ludvigs van Bēthovens – 6.simfonija „ Pastorālā”.

Ludvigs van Bēthovens klavieru sonātes : „ Mēnesnīcas ”,
„ Pastorālā ”.

Ludvigs van Bēthovens - „ Oda priekam ”,

Ludvigs van Bēthovens - „ Svinīgā Mesa ”.

Roberts Šūmanis (1810 – 1856)⁹⁴

Mūzikas uzrunā ar patiesam emocijām, kas ir spēcīgas. Mūzikā atspoguļots viss dzīvē pieredzētais. Savus klausītājus, mūzika uzrunā kā savus draugus. R.Šūmanis savu mūziku sacerēja saviem tuvākajiem cilvēkiem. Ir speciāli bērniem komponēti skaņdarbi.

R. Šūmanis – „ Albums Jaunatnei ” (bērniem).

R. Šūmanis – Bērnu Ainas – „ Sapņojums ”.

R. Šūmanis – 1.simfonija „ Pavasara ”.

⁹² Turpat ,147.- 182.lpp.

⁹³ Galacka V.,Ārzemju mūzikas literatūra III.Rīga,Zvaigzne,1985.5.-103.lpp.

⁹⁴ Galacka V.,Ārzemju mūzikas literatūra III,Rīga,Zvaigzne,1985.287.-307.lpp.

Johannes Brāmss (1833 – 1897)⁹⁵

Senās formas ietērpa dzīvos, elpojošos, spīgtos darbos. Mūzika visdažādākajās noskaņās. Neaptverams, satriecošs skaistums. Mūzika skan pārplūstoši un aizraujoši. J.Brāmsa mūziku var klausīties no rīta pašu pirmo! Tāpat var atvieglot pamošanos:kā J.Brāmss – 4.simfonija.
J.Brāmss – „ Šūpļa dziesma ”.

Fēlikss Mendelsons – Bartoldi (1809 – 1847)⁹⁶

Mūzikā domas nosvērtība un formas skaidrība. Jūtu siltums. Lirisms un spārnotā fantastika .

F.Mendelsons - „ Šī ir Tā Kunga diena” (korim)
F.Mendelsons - „ Veni, Domine” (korim).

Igors Stravinskis (1882 – 1971)⁹⁷

Stravinska mūzika ir mūzika pati par sevi, kas pauž savas emocijas, nevis cilvēciskas izjūtas. Krāsas, ritmi, izjūtas Stravinska mūzikā.
I.Stravinskis baleta partitūra – „ Ugunspuķis ”.
„Psalmu simfonija ” - pilnkanīgs, aizkustinošs slavinājums Dieva godam.

⁹⁵ Leviks B., Ārzemju mūzikas literatūra IV, Rīga, Zvaigzne, 1987, 251.-274.lpp.

⁹⁶ Galacka V., ārzemju mūzikas literatūra III, Rīga, Zvaigzne, 1985, 248.-275.lpp.

⁹⁷ Kārklīņš L., Simfoniskā mūzika Latvijā, Rīga, Liesma, 1990, 66., 93., 96., 97.330.lpp.

Antonio Vivaldi (1678 – 1741)⁹⁸

Ērģelēm: A. Vivaldi - „ Gloria”.

A. Vivaldi - „Gadalaiki” (Jevgēņijas Ļisicinas aranžējumā).

Johans Pahelbels (1653 – 1706)⁹⁹

J.Pahelbels – Kanons .

NO MŪSDIENU AIZROBEŽU MŪZIKAS :

Andrew Lloyd Webber – „ Pie Jesu”

No „Rekviēma”.

Piebilde:

Muzikālais materiāls mūzikas ierakstos pieejams Latvijas Nacionālās Bibliotēkas Mūzikas nošu bibliotēkas fonotēkā.

⁹⁸ Turpat,180.lpp.,364.lpp.

⁹⁹ Galacka V.,ārzemju mūzikas literatūra I,Rīga,Zvaigzne,1982.,40.lpp.

NO LATVIEŠU MŪZIKAS KLĀSTA :

(Mūzika, kuru ieteicams klausīties, atbilstoši mācību stundas tēmai).

Lūcija Garūta ¹⁰⁰ - „ Dievs, Tava zeme deg”.

Elga Īgenberga ¹⁰¹ - „ Aizlūgums” (korim).

Romualds Jermaks ¹⁰² - „Gloria Patri” (korim).

„ O lux beata” (korim).

Andrejs Jurjāns ¹⁰³ – „Lūgšana” (solo no kantātes „Tēvijai”).

„ Mūsu Tēvs Debesīs”.

Aivars Kalējs ¹⁰⁴ – „ Ave Maria” (balsij).

Jānis Mediņš ¹⁰⁵ – „Rapsodija” (flautai).

Bruno Skulte – „ Lūgšana”

Emīls Dārziņš ¹⁰⁶ – „ Melanholiskais valsis”.

Ādolfs Skulte ¹⁰⁷ (Riharda Dubras aranžējumā) – „Nāc pie krusta”.

Jāzeps Vītols ¹⁰⁸, korāļi no Dziesmu grāmatas .

Ilze Arne - „ Missa canto. Sanctus” (korim).

Rihards Dubra – „ Eņģeļi ,raudiet” (korim),

„ Raug, svētais krusts” (korim).

Ieteikumi kristīgās mācības stundās dziedamām dziesmiņām ir atrodami Daces Berzinskas prakses atskaites materiālos 2006./2007.akadēmiskā gada darbā kristīgās mācības stundās 1.-3.klasē.

¹⁰⁰ Kārklīšs L., Simfoniskā mūzika Latvijā, Rīga, Liesma, 1990, 14.lpp., 67.lpp.

¹⁰¹ Turpat, 433.lpp.

¹⁰² Turpat, 292.lpp.

¹⁰³ Turpat, 9.lpp, 435.lpp.

¹⁰⁴ Turpat, 436.lpp.

¹⁰⁵ Turpat, 445.lpp.

¹⁰⁶ Turpat, 425.lpp.

¹⁰⁷ Turpat, 455.lpp.

¹⁰⁸ Vītols J., Manas dzīves atmiņas, sastādījis un komentējis Oļģerts Grāvītis, Rīga, Liesma, 1988. 398.lpp.

Secinājumi

Apkopojot veiktos pētījuma uzdevumus:

- 1. izpētīt un atklāt mūzikas emocionālās uztveres būtību, tās galvenos elementus pedagogijā, mūzikas psiholoģijā, teoloģijā;**
- 2. izstrādāt ieteikumus muzikālā materiāla atlasei kristīgās mācības stundām 1.-3. klasei, lai bagātinātu skolēnu emocionālo uztveri;**

kas izvirzīti pētījumam sprautā mērķa sasniegšanai, radušies šādi **secinājumi**:

1. Mūzika ir mākslas veids, kas ar specifiskiem skaņu tēliem iedarbojās uz skolēnu un rosina domāt, veicina prāta darbību.
2. Mūzika kristīgās mācības stundās ir ne tikai vēsturiskais mantojums, bet arī dzīva saikne emocionālajā uztverē, kā arī palīgs mācību satura apgūvē.
3. Mūzikas uztvere ir sarežģīts emocionāls un intelektuāli spraigs process, kas sastāv no trīs posmiem: vispārīgā mūzikas uztvere, diferencēta mūzikas uztvere, aktīva mūzikas uztvere.
4. Bez savstarpējas sapratnes, labvēlības un draudzības gaisotnes klasē, nevar runāt par kopīgu dziedāšanu, kas pauž prieku.
5. Mūzikas nozīme skolēnu personības attīstībā palielinās, ja tiek veikta kompleksa pieeja šī jautājuma risināšanā, skolotājam veidojot mācību stundu saturu un piemeklējot atbilstošu muzikālo materiālu kristīgās mācības stundām.

6. Mācību stundu procesa pilnveide ir rūpīgs un laukietilpīgs darba process, kas jāveic ilgākā laika posmā, lai atrastu labāko veidu, kas nostiprinātu uz bērnu centrēto pieeju mācību stundās.
7. Regulāra darba rezultātā skolēniem tiek sekmēta mūzikas uztvere, tas rada bērniem emocionālo pārdzīvojumu un ievada tālākā stundas satura uztverē.
8. Skolēni dziesmās mācās paust prieku, slavēt un pateikties Dievam.
9. Empīriskais pētījums parāda, ka skolēni izjūt nepieciešamību pēc saskarsmes ar mūziku kristīgās mācības stundās, kas apstiprina pētījumam izvirzīto hipotēzi.
10. **Mūzikas iekļaušana kristīgās mācības stundās bagātina emocionālo uztveri, kas apstiprina izvirzīto hipotēzi un atklāj, ka:**

Mūzikas uztvere ir dinamiskā sistēma, jo tai piemīt attīstības tendence ar nosacījumiem, kas ietver sevī:

- **Dziesmas, mūzikas kontekstu ar apkārtējo īstenību.**
- **Katra skolēna dzīves un muzikālo pieredzi.**
- **Mūzikas ietekmē tiek bagātināta emocionālā uztvere, kas ir raksturīga īpaši sākumskolas skolēniem un ir radošs palīgs mācību satura apguvei.**

Bibliogrāfija

1. Žurnāli

1. **Aperāne, D.**, Pārdomas par Pētera Vaska mūziku., **No:** *Jaunā Gaita*, 1998, Nr.2, 47.-51.lpp.
2. **Atte, A.**, Ērģelnieku un kormeistaru Paulu Jozuu atceroties., **No:** *Rīgas Jaunās Sv.Gertrūdes evaņģēliski luteriskās baznīcas periodiskais izdevums*, Nr.3, 2006.
3. **Bonhefers, D.**, Diena Kopībā., **No:** *Svētdienas Rīts*, 2005, Nr.44(1634), 5.lpp.
4. **Dzenītis, A.**, Vai tu jūti tāpat? **No:** *Latvijas Mūzikas žurnāls*, Mūzikas Saule, 2007, Nr.1 (39), 12.-17.lpp.
5. **Dzenītis, A.**, Dievišķais un pasaulīgais., **No:** *Latvijas Mūzikas Žurnāls*, Mūzikas Saule, Nr.4 (24), 2004.
6. **Roze, E.**, Draudzes uzdevums nemainās., *intervija ar Prāni G.*, **No:** *Kristīgi Izglītojošs Žurnāls*, Labā Vēsts, 1999, Nr.4(54), 8.-12.lpp.
7. **Gīks, Dž., Kupers, P.**, Westminster in Education, Vol.26, No.1, pp.7-20. 2003., Kognitīvā neirozinātne- saistība ar izglītību? **No:** *Žurnāls Skolotājs* Nr.6, 2004.
8. **Meyer, L.B.**, *Emotion and Meaning in Music. et. al.* Chicago: Chicago University Press, 1956.

2. Grāmatas

1. **Bečelore, M.**, *Atverot Bībeli*. Rīga: Izdevniecība Zvaigzne ABC, 1997. 81.-88.lpp.
2. **Galacka, V.**, *Ārzemju mūzikas literatūra I*. Rīga: Izdevniecība Zvaigzne, 1982. 40.-182.lpp.
3. **Galacka, V.**, *Ārzemju mūzikas literatūra III*. Rīga: Izdevniecība Zvaigzne, 1985. 5.-307.lpp.
4. **Graudziņa, I.**, *Tūkstoš mēlēm ērģeles spēlē*. Rīga: Liesma, 1987.
5. **Haka-Ikse, K.**, *Pārejas periodi .Jūsu bērna attīstība*. Rīga: Izdevniecība Jumava, 1995. 94.-95.lpp.

6. **Jākobsone, I.**, *Dziedāšanas mācīšanas metodiķu atziņas*. Rīga: Zvaigzne, 1974. 128.lpp.
7. **Kārklīņš, L.**, *Mūzikas leksikons*. Rīga: Zvaigzne, 1990. 17.- 455.lpp.
8. **Krasinska, L.**, *Mācīsimies uztvert mūziku*. Rīga: Zvaigzne, 1979, 5.-20.lpp.
9. **Kremņevs, B.**, *Wolfgang Amadejs Mocarts*. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība, 1961. 1.-253.lpp.
10. **Kūle, M., Kūlis, R.**, *Filosofija*. Rīga: Zvaigzne ABC,1998, 455.lpp.
11. *Latviešu Konversācijas Vārdnīca*. Rīga: Gulbja A., Apgādībā., 1927.-1928, 394.lpp.
12. **Leviks, B.**, *Ārzemju mūzikas literatūra IV*. Rīga: Zvaigzne, 1987, 251.-274.lpp.
13. **Markosjans, A.**, *Normālā fizioloģija*. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība, 1958, 266.-288.lpp.
14. **Nelsoņe, I., Paipare, M.**, *Mūzikas mācīšanas metodika .Mūzikas Uztvere*. Rīga: Zvaigzne,1992, 68.-74.lpp.
15. **Pečerskis , P.**, *Krievu klasiskā mūzika*.Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība,1964, 197.lpp.
16. **Rozītis, J.**, *Dziedāšanas apmācības metodika*. Rīga: 1929, 136.lpp.
17. **Trūps, H.**, *Katoļu Baznīcas vēsture*. Rīga: Avots, 1992, 335.lpp.
18. **Vītols, J.**, *Manas dzīves atmiņas*. Rīga: Liesma, 1988.
19. **Vītols, J.**, *Vēstulē K.Kalējam, 1891.2.decembrī*.
20. **Zariņš, D.**, *Mūzikas pedagogijas pamati*. Rīga: Izdevniecība RAKA, 2003, 3.-59.lpp.
21. **Zilgalve, M.**, *Mūzikas estētiskās sapratnes veidošanās izziņas kontekstā*. Rīga: 1997, 53.lpp.
22. **Žilsons, E.**, *Kristīgās filozofijas vēsture viduslaikos I daļa*. Rīga: Filozofijas un Socioloģijas institūts, 1997, 237.-268,lpp.
23. **Berkman, T., L.**, *Individuāļņoje obučeņije muzike*. Moskva: Prosvešķeņije.,1964, 220 straņica.
24. **Kabaļevskij, Dm.**, *Osnovņije principi i metodi eksperimentaļņoj programmi po muzike dļa obščeobrazovateļņoj školi.Sborņik.Red.sost.L.Bareinboum*. Moskva: 1977, 67 straņica.

24. **Petrušins, V., I.,** *Muzikālņa psihologija. Učebhoje posobije dļa studentov i Pripadovateļei.* Moskva: Gumaņtarnij izd.cent. VLAHOS,1997, 384.42.
25. Valsts Pamatizglītības standarts. Rīga: izdevniecība Lielvārds, 1999.

24. Raksti grāmatās

1. **Kolms, V.,** Ko varam mācīties no latviešu pirmajām luteriskajām dievkalpojuma kārtībām. **No:** *Baznīcas gadagrāmatas 1998.* Rīga: Izdevniecība Svētdienas Rīts, 1998, 219.-224.lpp.
2. **Līdums, G.,** Reliģijas pedagoga lomas mūsdienu pasaulē. **No:** *Teoloģija: Teorija un prakse, mūsdienu latviešu teologu raksti.I* Rīga: Zvaigzne ABC, 2007, 226.-227.lpp.

3. Disertācijas, maģistru, bakalauru darbi:

1. **Rusova, I.,** Fizioloģisko procesu ietekme uz bērnu mūzikas uztveri : maģistra darbs Pedagoģijā. Rīga, 2000, 55.lpp.

4. Elektroniskie informācijas avoti:

1. Izglītības un satura eksaminācijas centrs. *Pamatizglītības mācību priekšmetu standarti.* Kristīgā mācība. [tiešsaiste]b.g.[skatīts 2007.gada maijā]. Pieejams internetā: <http://isec.gov.lv/pedagogiem/standarti/new/pamatskol/standarti>.
2. Radio no Vatikāna. *Pāvests iesvētīja Rēgensburgas bazilikas jaunās ērģeles.* Par mūziku. [tiešsaiste]b.g.[skatīts 2007.gada maijā]. Pieejams internetā: <http://www.radiovaticana.org/let./Articolo.asp?c=94982>.

Diplomdarbs „ Mūzikas izmantošana kristīgās mācības stundās 1.-3.klasē”
izstrādāts LU Teoloģijas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā
norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Dace Berzinska

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: Pedagoģijas Maģistre Laima Geikina

Recenzents: Vilis Kolms

Darbs iesniegts Informācijas un bibliotēku studiju nodaļā 04.06.2007.

Metodiķe:

Darbs _____ gala pārbaudījuma komisijas sēdē

11.06.2007. prot. Nr. _____, vērtējums

Komisijas sekretāre: